

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Юридичний факультет

**Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів та
молодих вчених юридичного факультету**

МАТЕРІАЛИ

III Всеукраїнської науково-практичної
студентсько-аспірантської наукової конференції

**«УКРАЇНА СЬОГОДНІ І ЗАВТРА: ПРАВОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ
НА ШЛЯХУ ДО ЄС»**

1 листопада 2024 року

Львів – 2024

Редакційна колегія:

Бурдін В. М.
Шандра Р. С.
Гопшта А. Р.
Дасюда А. С.

Робоча мова конференції:
українська

Видається в авторській редакції. Члени організаційного комітету можуть не поділяти позиції, висновки та пропозиції авторів. Автори опублікованих тез доповідей несуть повну відповідальність за редагування тексту, достовірність наведених фактів, цитат, статистичних даних та інших відомостей.

Україна сьогодні і завтра: правові трансформації на шляху до ЄС: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної студентсько-аспірантської наукової конференції (1 листопада 2024 року). Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2024. 115 с.

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка є одним з найдавніших юридичних факультетів в Україні. За різних історичних обставин факультет завжди відповідав на потребу суспільства та держави у підготовці юристів – практиків та науковців.

На юридичному факультеті завжди панував дух академічних прав і свобод, студентських ініціатив та натхненної праці, який сприяв формуванню нових поколінь науковців – компетентних, культурно і духовно розвинених фахівців, наділених ґрунтовними знаннями, зрілістю розуму, незалежністю суджень, критичним мисленням, які усвідомлюють свою відповідальність перед суспільством, державою та власним сумлінням.

Наукова діяльність студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених юридичного факультету є особливо актуальною сьогодні, в умовах воєнного стану, адже перед українським суспільством та державою постає чимало нових правових викликів, які потребують обговорення та наукового осмислення.

Ініціатива Наукового товариства юридичного факультету щодо проведення конференції присвяченої руху України до Європейського Союзу є проявом сили духу молодого покоління правників, яке попри труднощі зумовлені війною бачить Україну серед вільних, прогресивних, демократичних європейських держав.

Щиро вітаю усіх учасників Студентсько-аспірантської конференції «Україна сьогодні і завтра: правові трансформації на шляху до ЄС». Бажаю вам творчих успіхів, наснаги і нових ідей у науковій та дослідницькій діяльності!

*Декан юридичного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка, професор*

Володимир БУРДІН

ВСТУПНЕ СЛОВО

Студентсько-аспірантська конференція «Україна сьогодні і завтра: правові трансформації на шляху до ЄС» вже втретє відкрила свою роботу для молодих науковців. Враховуючи умови воєнного стану, конференція проводиться у змішаному (офлайн-онлайн) форматі.

Конференція проводиться в досить складних умовах, адже ефективному розвитку нашої країни, її руху до європейського політичного та економічного простору стоїть на заваді російська воєнна агресія, яка створює значну загрозу як національній безпеці України так й подальшому проведенню реформ. Непрості соціально-економічні реалії вимагають від нас концентрації зусиль, самовідданості та виваженості в прийнятті практичних рішень.

Попри умови воєнного стану конференція присвячена євроінтеграційним прагненням України. Відновлення повоєнної України буде неможливе без ефективних політико-правових реформ і саме ці реформи є важливою запорукою перетворення України у повноправного члена Європейського Союзу.

Глобальне науково-аналітичне осмислення нинішніх проблем та пошук шляхів їх вирішення повинно бути пріоритетом у наукових дослідженнях. Жодні воєнні дії не повинні збити Україну зі шляху євроінтеграції, а сьогоднішні виклики повинні зрештою зміцнити українське суспільство та державу. Спільними зусиллями ми можемо здійснити глибокий та комплексний аналіз нинішніх проблем та запропонувати реальні шляхи їх вирішення.

Вітаю всіх учасників конференції! Бажаю вам творчого натхнення, плідної праці, успіхів та доброго здоров'я!

*Заступник декана юридичного факультету,
науковий радник Наукового товариства
студентів, аспірантів, докторантів і молодих
вчених юридичного факультету, доцент*

Роман ШАНДРА

ПРОЦЕС КОДИФІКАЦІЇ Й УКЛАДЕННЯ НОВОЇ РЕДАКЦІЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Ігор Возняк (аспірант)

*Львівський національний університет ім. І. Франка
(науковий керівник: проф. Косович В. М.)*

Вступ. Українська теорія права визнає такі форми систематизації нормативно-правових актів як облік, інкорпорація, консолідація, кодифікація [9, с. 77], а також (як виділяють деякі автори) звід законів [14, с. 323]. Хоча цій проблематиці було присвячено низку дисертаційних досліджень і монографій, як ось, приміром, дисертація Ю. Безуси (Харків, 2018 р.) [9] та монографія Є. Гетьмана [10], однак на законодавчому та методичному рівні не всі ці форми систематизації мають належний рівень унормування та регулювання. Так, Закон України «Про правотворчу діяльність» [13] містить норми, що регулюють облік нормативно-правових актів і консолідацію, однак він ніяким чином не регулює кодифікації, хоча в самому законі цей термін, як і поняття декодифікації та рекодифікації, використано. Також можна зауважити, що український законодавець не має послідовного підходу до кодифікації та новелізації вже наявних кодифікованих актів. Оскільки, як вважає С. Петков, кодифікація є найбільш досконалою формою систематизації законодавства [11, с. 7] та, як ще у 2012 році зазначав Є. Гетьман, вона має відігравати значну роль у процесі адаптації вітчизняного законодавства до законодавства ЄС [10, с. 5], значний науково-практичний інтерес становить не просто вивчення цієї проблематики, а напрацювання конкретних норм і рекомендацій щодо здійснення кодифікації. Для досягнення цієї мети варто, зокрема, дослідити іноземний досвід, приміром, практику Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Офіційний веб-сайт законодавства ЄС та інших його публічних

документів EUR-Lex визначає кодифікацію як процес об'єднання нормативно-правового акту (або кількох пов'язаних актів) і всіх його змін у єдиний новий акт [1]. Як зазначає в колективній монографії, присвяченій питанням регулювання ринків капіталу ЄС, професор кафедри цивільного та підприємницького права Мюнхенського університету Людвіга-Максиміліана (МУЛМ) Рюдігер Вайль, систематична природа [кодифікованого] акта не лише робить його зрозумілішим, але й дає стабільну основу для його застосування [7, с. 5]. Кодифікація — спосіб рецензування закону, його уніфікації та пристосування до еволюції суспільства [7, с. 5]. Крім того, кодифікація дозволяє понизити рівень складності законодавства [7, с. 22]. Докторка права МУЛМ Азур Коулмас зазначає, що кодифікацію можна розуміти двояко: або як реформу відповідної галузі права, або як узгодження/систематизацію/консолідацію наявних законів [7, с. 30]. Р. Вайль підтримує думку про те, що кодифікацію можна поділяти на істотну (матеріальну) та формальну: у першому випадку йдеться про всеосяжний і систематичний збір і реорганізацію норм права з однієї або кількох галузей права в одному кодексі, тоді як у другому — накопичення норм права та їхнє переформулювання [7, с. 5]. Вибравши той чи інший підхід до кодифікації, законодавець повинен застосовувати до певної міри різні підходи та методи своєї законодавчої роботи для того, щоб новостворений кодекс відповідав вимогам до якості законодавства.

Оскільки законодавство Спільноти швидко розросталося, європейські політики та правники розуміли критичну необхідність забезпечення доступності та зрозумілості цього законодавства, тож на початку 1990-х років вони почали розробляти інструменти для досягнення цієї цілі. Одним з інструментів забезпечення якості законодавства Спільноти мала стати кодифікація, тож 20 грудня 1994 року було укладено Міжінституційну угоду про пришвидшену методику роботи щодо офіційної кодифікації правових актів [3]. Хоча в п. 1 цієї Міжінституційної угоди було вказано, що для цілей цієї методики офіційна кодифікація означає процедуру скасування актів, що підлягають кодифікації, та заміни їх на єдиний акт, який не містить істотних змін цих актів, п. 8 визнає

можливість внесення таких істотних (сутнісних) змін, якщо під час кодифікаційної роботи вони виявляться необхідними [3]. Через деякий час цей припис розвинувся в новий підхід, котрий було закріплено окремою угодою.

В EUR-Lex зазначено, що кодифікація має дві форми:

- вертикальна — коли оригінальний акт і його зміни інкорпорує в єдиний новий акт;
- горизонтальна — коли два або більше оригінальні акти, які регулюють пов'язані предмети, або всі зміни до них перетворюють у єдиний новий акт [1].

У праві ЄС кодифікацію відрізняють від консолідації: остання полягає в тому, що оригінальний акт і всі його подальші доповнення та виправлення поєднують у єдиному документі, який таким чином легко можна читати та який показує чинні на певний момент правила [2]. Однак на відміну від кодифікації, внаслідок консолідації не з'являється новий нормативно-правовий акт, а консолідований текст є неофіційним спрощенням законодавства в цілях зрозумілості, хоча цей текст у майбутньому може стати основою для кодифікації [2]. Підхід, що консолідований текст нормативно-правового акта не є нормативно-правовим актом, а виконує інформаційну функцію, відповідає українській практиці й узгоджується з положенням ч. 2 ст. 52 ЗУ «Про правотворчу діяльність».

Варто зазначити, що в українській законодавчій практиці під кодифікацією розуміють об'єднання кількох нормативно-правових актів (горизонтальна кодифікація). Так, у Правилах оформлення проектів законів та основних вимогах законодавчої техніки (Методичні рекомендації) зазначено, що кодифікацією вважають засіб систематизації нормативних актів, який здійснюють шляхом перероблення та зведення правових норм, що містяться в різних актах, у логічно узгоджений нормативно-правовий акт, який системно та вичерпно регулює певну сферу суспільних відносин, зазвичай, на галузевому рівні [12, с. 9]. Натомість вертикальну кодифікацію як таку на теоретичному рівні не виділяють в українській законодавчій практиці, а просто говорять про ухвалення нової редакції нормативно-правового акта. Крім того, Методичні рекомендації не містять жодних вказівок

щодо особливостей кодифікації (а тим більше декодифікації та рекодифікації) нормативно-правових актів.

Європейські органи продовжували працювати над удосконаленням процесів кодифікації, і 28 листопада 2001 року було укладено Міжінституційну угоду про послідовніше застосування техніки переформування нормативно-правових актів [4]. Цей акт запровадив техніку переформування нормативно-правових актів (*recasting technique*), тобто викладу їх у новій редакції, оскільки виникла потреба вносити поправки в акти під час їхньої кодифікації. Відповідно до п. 6 преамбули згаданої Міжінституційної угоди, ця техніка не лише запобігає розмноженню ізольованих актів про внесення змін, через що законодавство часто складно розуміти, але також є належним засобом забезпечення читабельности законодавства Спільноти [4]. П. 2 угоди визначає, що переформування полягає в ухваленні нового нормативно-правового акта, який поєднує в єдиному тексті як істотні зміни, які вносять до попереднього акта, так і незмінні положення того акта, і новий нормативно-правовий акт замінює собою та скасовує попередній акт [4]. Під істотними змінами варто розуміти будь-які зміни, які стосуються суті попереднього акта та не є суто формальними чи редакторськими змінами [4]. П. 6 угоди вимагає, що в пояснювальній записці має, серед іншого, бути чітко зазначено про те, що законодавча пропозиція стосується переформування, та про причини для такого підходу, а запропонований законодавчий текст має бути подано таким чином, щоб можна було чітко відрізнити ті норми права, які підлягають змінам, від тих, які повинні залишитися незмінними [4]. Важливою особливістю цього юридико-технічного інструмента є кореляційна таблиця, яку, відповідно до пп. б п. 7 угоди, подають як додаток до нового акта та яка вказує, як у контексті нового акта слід трактувати покликання на структурні частини попереднього, скасованого акта [4]. Таким чином ця угода регулює особливості як юридичної техніки, так і процедури під час здійснення переформування нормативно-правового акта.

В EUR-Lex наголошено на тому, що переформування відрізняється від кодифікації тим, що воно передбачає

внесення сутнісних змін до актів [6]. Запровадження спеціальної процедури дозволяє законодавчому органу зосередити свою увагу на нових частинах законодавчої пропозиції [6]. Про певні відмінності між цими двома процесами свідчить також і той факт, що процедури як кодифікації, так і переформування окремо врегульовані Регламентом Європейського Парламенту (правила 112 та 113 відповідно) [8, с. 65–66]. Переформування може бути вертикальним і горизонтальним — за аналогією до кодифікації [6]. Тож відмінності між цими двома процесами лежать у двох площинах: предмет і процедура.

Дослідник Європейського інституту професійних спілок Ромуальд Ягоджінські, досліджуючи історію переформування (створення нової редакції) Директиви 2009/38/ЄС від 6 травня 2009 року про створення Європейської професійної ради або процедури в підприємствах, що діють на рівні Спільноти, чи в групах підприємств, що діють на рівні Спільноти, щодо інформування та консультування працівників, зазначав, що між європейськими законотворцями тривала дискусія щодо того, у якій формі мала відбутися новелізація цього законодавства — ревізії/перегляду (*revision*) чи переформування (*recast*), оскільки перша процедура дає іншим учасникам законодавчого процесу практично необмежені повноваження щодо внесення змін і доповнень до нового нормативно-правового акту, тоді як друга опція значно обмежує правотворчі органи [5, с. 121]. Попри незадоволення деяких членів Європейського Парламенту було застосовано процедуру переформування [5, с. 123]. Таким чином європейський законодавець має вибір між різними способами роботи залежно від тих цілей, досягнути яких він бажає.

Висновки. Українське законодавство не містить визначення кодифікації, а рекомендації щодо її здійснення відсутні як на нормативному, так і на методичному рівні, хоча ця форма систематизації нормативно-правових актів має важливе значення для системного функціонування права. Натомість ЄС врегулював окремі аспекти здійснення кодифікації й укладення нової редакції (переформування) нормативно-правових актів двома Міжінституційними

угодами. Крім того, у ЄС кодифікацію розуміють ширше, ніж в українській теорії права, та поділяють її на вертикальну та горизонтальну. В Україні варто врегулювати техніко-юридичні та процедурні аспекти кодифікації, зокрема на основі європейського досвіду, щоб український законодавець послідовно підходив не лише до кодифікації, але й до рекодифікації та декодифікації. Тож актуальними видаються подальші розвідки щодо вивчення відповідного закордонного досвіду та визначення тих практик, рецепцію яких можна було б здійснити в українське право.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Codification. *EUR-Lex.* URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:codification> (дата звернення: 03.10.2024).
2. Consolidation. *EUR-Lex.* URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:consolidation> (дата звернення: 03.10.2024).
3. Interinstitutional Agreement of 20 December 1994 on an accelerated working method for official codification of legislative texts. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A31996Y0404%2802%29> (дата звернення: 03.10.2024).
4. Interinstitutional Agreement of 28 November 2001 on a more structured use of the recasting technique for legal acts. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32002Q0328> (дата звернення: 03.10.2024).
5. Jagodzinski Romuald. Review, revision or recast? The quest for an amended EWC Directive. *Social developments in the European Union 2008.* URL:

- https://www.etui.org/sites/default/files/ez_import/Jagodzinski.pdf (дата звернення: 03.10.2024).
6. Recasting of legislation. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/recasting-of-legislation.html> (дата звернення: 03.10.2024).
  7. Regulating EU Capital Markets Union. Volume I: Fundamentals of a European Code (ed. by Rüdiger Veil). Oxford, 2024. URL: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=59P3EAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA3&ots=YsFu3qLg-M&sig=n1BnwoWlO6qt9NQgoFbUewhW1ec&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (дата звернення: 03.10.2024).
  8. Rules of Procedure. 10th parliamentary term (July 2024). European Parliament. URL: https://www.europarl.europa.eu/rules/rules20240716/Rules20240716_EN.pdf (дата звернення: 03.10.2024).
  9. Безуса Ю. О. Систематизація підзаконних нормативно-правових актів в Україні (теоретико-правовий аспект): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків, 2018. 200 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0419U000316> (дата звернення: 03.10.2024).
  10. Гетьман Є. А. Кодифікація законодавства України: загальна характеристика, особливості, види : монографія. Харків: Право, 2012. 192 с. URL: <https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/186/1-21.pdf> (дата звернення: 03.10.2024).
  11. Петков С. В. Систематизація та кодифікація законодавства: концептуальний вимір. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Право»*. 2020. № 1 (1). С. 6–11.
  12. Правила оформлення проектів законів і основні

- вимоги законодавчої техніки (Методичні рекомендації). Видання п'яте, виправлене та доповнене. Київ, 2018. 62 с. URL: <https://komzakonpr.rada.gov.ua/uploads/documents/32155.pdf> (дата звернення: 03.10.2024).
13. Про правотворчу діяльність: Закон України від 24 серпня 2023 р. № 3354-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20> (дата звернення: 03.10.2024).
14. Цвік М. В., Петришин О. В., Авраменко Л. В. та ін. Загальна теорія держави і права: підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів. Харків: Право, 2009. 584 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI_2009/TEorijaDerjav_2009.pdf (дата звернення: 03.10.2024).

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ДОВКІЛЛЄВИХ ДИРЕКТИВ ЄС: ВИКЛИКИ ТА РОЛЬ СУДУ СПРАВЕДЛИВОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Дар'я Росохата (аспірантка)

*Львівський національний університет імені Івана Франка
(наукова керівниця: проф. Ващишин М.Я.)*

Європейська інтеграція України вимагає не лише адаптації національного законодавства до стандартів ЄС, але й врахування практики імплементації цих стандартів у державах-членах ЄС. Проте, імплементація довкіллевих директив на рівні держав-членів має свої особливості та труднощі через законодавчу зарегульованість окремих галузей на рівні ЄС, яка передбачає безліч інструментів та зобов'язань, та рівнем інституційної спроможності держав-членів [8, С. 38]. Це додатково демонструє практика Суду справедливості Європейського Союзу (далі – Суд ЄС). Для України вивчення практики Суду ЄС є досить важливим для забезпечення ефективного правозастосування та уникнення викликів, з якими стикалися деякі держави-члени ЄС.

Аналіз практики Суду ЄС демонструє випадки, коли держави-члени не завжди належним чином виконують свої зобов'язання відповідно до положень директив, що підкреслює необхідність забезпечення ефективної імплементації цих актів. Так, у справі C-263/05 “Європейська Комісія проти Італії” (2007) Суд встановив, що держави-члени не можуть виправдовувати невиконання своїх зобов'язань внутрішніми правовими або практичними перешкодами. Подібний висновок було зроблено у справі C-168/03 “Європейська Комісія проти Іспанії” (2004) та справі C-23/05 “Європейська Комісія проти Люксембургу” (2005) [6]. Важливо зауважити, що така практика створює важливий прецедент для України при імплементації європейського довкіллевого законодавства.

Суд ЄС, розглядаючи порушення зобов'язань державою-членом відповідно до Директив ЄС, бере до уваги

ситуацію, що існувала на момент виникнення порушення, і не враховує наступні зміни. Це підтверджується рішеннями у справах С-168/03 “Європейська Комісія проти Іспанії” (2004) та С-23/05 “Європейська Комісія проти Люксембургу” (2005), де Суд підкреслив, що подальші заходи з імплементації не змінюють факту порушення на момент його виникнення [1, 2]. Наведені рішення у справах свідчать про те, що незважаючи на те, чи було вжито у подальшому заходи з імплементації положень директив ЄС у національне законодавство після моменту виникнення порушення, Суд ЄС братиме до уваги виключно обставини, що передували виникненню порушення з боку держави-члена.

Особливої уваги заслуговує питання управління відходами, де директиви, зокрема стаття 4(1) Директиви 2006/12, надають державам-членам значну свободу у виборі заходів для досягнення встановлених екологічних цілей. Це положення було предметом обговорення у справах С-365/97 “Комісія проти Італії” (1999) та С-420/02 “Комісія проти Греції” (2004), де Суд підкреслив обов’язковість досягнення мети, навіть за відсутності чітко визначених заходів [3, 5]. Наведені рішення вкотре підкреслюють те, що окремі галузеві директиви є доволі розпливчастими у своїх вимогах, а тому можуть передбачати мету, яку необхідно досягти без зазначення конкретних для цього процедур та засобів.

Крім того, Суд ЄС дійшов висновку, що відповідальність за недотримання зобов’язань залишається на державі-члені, незалежно від того, де на її території мало місце порушення. Такий підхід був підтверджений у справі С-365/97 “Комісія проти Італії” (1999), де зазначалося, що навіть часткове порушення може становити загрозу для здоров’я людини та довкілля. Важливо також відзначити роль громадськості у процесі моніторингу екологічних порушень, що підкреслюється у низці справ, зокрема у С-494/01 “Комісія проти Ірландії” (2005) та С-135/05 “Комісія проти Італії” (2007) [5].

Суд ЄС послідовно підтримує залучення громадськості до моніторингу та контролю стану довкілля. Європейська Комісія під час перевірки фактів порушення зобов’язань державами-членами часто спирається на інформацію, надану

громадськістю, медіа або самими державами-членами. Якщо Комісія надає достатні докази порушень, держава-член повинна їх спростувати, що підтверджується рішеннями у справах С-494/01 “Комісія проти Ірландії” (2005), С-135/05 “Комісія проти Італії” (2007), С-365/97 “Комісія проти Італії” (1999) та С-189/07 “Комісія проти Іспанії” (2008) [4, 7].

Забезпечення належного виконання екологічних норм є критично важливим для збереження довкілля та здоров'я населення. Проте досягнення встановлених цілей не завжди свідчить про повне дотримання державою-членом своїх зобов'язань. Так, якщо держава-член не досягла цілей, передбачених статтею 4(1) Директиви 2006/12, це не обов'язково свідчить про невиконання нею своїх зобов'язань щодо забезпечення безпечної утилізації відходів. Однак відсутність відповідних заходів, що призводять до тривалого погіршення стану довкілля, може свідчити про перевищення дискреційних повноважень (справи С-365/97 “Комісія проти Італії” та С-420/02 “Комісія проти Греції”) [3, 5].

Ці справи демонструють роль Суду ЄС у тлумаченні та забезпеченні виконання довкілльового законодавства ЄС, а також підкреслюють важливість ефективного екологічного контролю та механізмів перевірки для досягнення цілей екологічної політики у всьому Європейському Союзі.

Наведена судова практика також спонукає прийти до наступних висновків у контексті імплементації Україною довкілльового законодавства ЄС та здійснення належного екологічного контролю за його виконанням:

1. Враховувати судову практику ЄС під час розробки нормативно-правових актів, які спрямовані на впровадження вимог законодавства ЄС, а також вносити зміни до чинних підзаконних нормативно-правових актів, які суперечать сталій практиці ЄС в частині імплементації директив.
2. Уникати формальної імплементації довкілльового законодавства ЄС, а саме досягненні цілей директив ЄС виключно у правовій площині. Натомість зосереджуватись на досягненні цілей директив ЄС, які будуть відображені у поліпшенні стану довкілля та здоров'я населення через ефективний

моніторинг, оцінку впливу на довкілля та залучення громадськості до процесу контролю.

3. Брати до уваги проаналізовану судову практику Суду ЄС для подальшого врахування під час здійснення заходів державного екологічного контролю в частині зміни підходів до проведення планових та позапланових заходів контролю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Commission of the European Communities v Kingdom of Spain. Judgment of Court of Justice of the European Union of 14.09.2004 in no. C-168/03. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?ref=blog.vizlegal.com&uri=CELEX:62003CJ0168> (accessed 15 October 2024).
2. European Commission v Grand Duchy of Luxembourg. Judgment of Court of Justice of the European Union of 27.10.2005 in no. C-23/05. URL: <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=58084&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=390226> (accessed 15 October 2024).
3. European Commission v Hellenic Republic. Judgment of Court of Justice of the European Union of 18.11.2004 in no. C-420/02. URL: <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf;jsessionid=9F852BA90B9D094056A22DB8E604034E?docid=49682&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1095107> (accessed 15 October 2024).
4. European Commission v Ireland. Judgment of Court of Justice of the European Union of 26.04.2005 in no. C-494/01. URL: <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=58802&pageIndex=0&doclang=EN&mod>

- [e=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=404813](#)
(accessed 15 October 2024).
5. European Commission v Italian Republic. Judgment of Court of Justice of the European Union of 09.11.1999 in no. C-365/97. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61997CJ0365> (accessed 15 October 2024).
  6. European Commission v Italian Republic. Judgment of Court of Justice of the European Union of 18.12.2007 in no. C-263/05. URL: <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=71922&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=378666> (accessed 15 October 2024).
  7. European Commission v Italian Republic. Judgment of Court of Justice of the European Union of 26.04.2007 in no. C-135/05. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62005CJ0135> (accessed 15 October 2024).
  8. Martin Hedemann-Robinson. Transnational Environmental Law, 6:1 (2017), pp. 31-58, Cambridge University Press, Environmental Inspections and the EU: Securing an Effective Role for a Supranational Union Legal Framework. P.38.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ НА ШЛЯХУ ДО ЄС В УМОВАХ ВІЙНИ

Владислав Смірнов (студент)

*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
(науковий керівник: к.ю.н., доцент Бунчук О. Б.)*

Україна вже протягом багатьох років намагається отримати статус повноправного члена Європейського Союзу, але для цього потрібно виконати ряд умов та відповідати певним критеріям. Для нашої держави членство в ЄС – це запорука стабільного розвитку та забезпечення миру. Початок відносин між Україною та Європейським Союзом відбувся ще в грудні 1991 р. Саме тоді, Міністр закордонних справ Нідерландів від імені Європейського Союзу визнав незалежність України.

У 2014 р. було підписано основний стратегічний документ, який визначає характер відносин між Україною та ЄС: Угоду про асоціацію (повної чинності вона набрала у 2017 р.). З лютого 2019 р. Було чітко закріплено державний курс на входження до ЄС та НАТО. Основні умови входження до ЄС викладені в Копенгагенських та Мадридських критеріях. Їх часто поділяють на три основні рівні: політичний, економічний та членства. Крім цих критеріїв, ми повинні також виконати умови, закладені Угодою про асоціацію з ЄС та умови семи рекомендацій, отриманих після здобуття кандидатства на членство в ЄС у 2022 році.

Україна ще до повномасштабного вторгнення мала низку проблем, пов'язаних з відповідністю всім умовам членства до ЄС. Після початку агресії наша держава постала перед новими труднощами. Війна з росією блокує не тільки політичний, економічний та суспільний розвиток, але і заважає виконувати всі поставлені умови для вступу до ЄС. Першочерговою та найголовнішою перешкодою для нас стає невирішене територіальне питання. Євросоюз віддає перевагу на вступ країнам зі стабільністю та унормованими територіальними ситуаціями.

Однією з вимог Копенгагенських критеріїв економічної частини є спроможність впоратися з конкурентним тиском та

дією ринкових сил у межах Європейського Союзу. На жаль, сьогоднішній вітчизняний ринок дуже нестабільний через різноманітні непередбачувані ситуації. Допомога бізнесу є важливим кроком для забезпечення стабільного економічного фронту, який допоможе нам отримати ряд переваг. Багато компаній змінило місце свого розташування, частина підприємств залишилась на тимчасово окупованій території, що ще більше звужує відсоток товарів для ринку. Окуповано великі стратегічні міста, скорочено відсоток посівних площ. Все це призводить до скорочення товарів для експорту. Також зменшилася варіативність ринків збуту через блокування морського простору Чорного та Азовського морів.

Серйозною проблемою, пов'язаною з агресією росії, є проблема енергетики. Нестабільна енергетична ситуація обмежує функціонування підприємств, відповідно до цього зменшується кількість випуску товарів. Серйозною перепорою для України на шляху до ЄС є корупція. Всі перераховані твердження ускладнюють процес євроінтеграції нашої держави.

Також варто наголосити на необхідності правових трансформацій в Україні. У контексті триваючого переговорного процесу щодо вступу в ЄС одним з ключових завдань, які необхідно виконати Україні, є визнання та ухвалення актів права Євросоюзу, зокрема у вигляді рішень, ухвалених європейськими інституціями, та практики суду ЄС.

Міністерство юстиції України працює над змінами до законодавства, пов'язаними з членством української держави в ЄС. Це, в свою чергу, вплине на судову гілку влади, на регулювання роботи Парламенту, на роль Уряду і нормотворчої діяльності в цілому. Для України, яка залишається функціонуючою демократією навіть у часи війни, співпраця з Європейським Союзом, особливо у контексті захисту прав людини відіграє надважливе значення.

Отже, наша країна має великий потенціал для стабільного та високого рівня розвитку всіх сфер життя, для досягнення державою всіх поставлених цілей. Першочерговим та найголовнішим завданням є розв'язання територіального питання. Паралельно з цим ми повинні боротися з корупцією, оскільки вона заважає розвитку всіх суспільних сфер, в тому числі й відновленню економіки та бізнесу. Особливо важливі рішення стосуються, насамперед, правової сфери. Спільні зусилля допоможуть Україні подолати всі перешкоди та досягти великих успіхів, як повноправного члена

Європейського Союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Соха А. Що таке Європейський Союз: як працює, критерії вступу та переваги для України. URL: <https://vctr.media/ua/shho-take-yevropejskyi-soyuz-ya-k-praczyuye-kryteriyi-vstupu-ta-perevagiy-dlya-ukrayiny-133070/> (дата звернення: 26.10.2024).
2. Стефанішена Ольга. Право ЄС нині стає частиною нашого буденного життя. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/olha-stefanishyna-pravo-ies-nyni-staie-chastynoiu-nashoho-budennoho-zhyttia> (дата звернення: 26.10.2024).
3. Європейська інтеграція України. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/integration/> (дата звернення: 26.10.2024).
4. Солодкова К.А., Бойчук Д.С. Копенгагенські та Мадридські критерії вступу до Європейського Союзу: перспективи для України. Молодий вчений. № 11 (75). листопад, 2019 р. С. 400-403. URL : <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1498/1466> (дата звернення: 26.10.2024).
5. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes> (дата звернення: 26.10.2024).

МІСЦЕ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ ВІТЧИЗНЯНОГО ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Артем Пинзар (студент)

*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича*

(Науковий керівник:

к.ю.н, доц. Гудима-Підвербецька М.М.)

Норми чинного вітчизняного законодавства декларують, що громадяни України можуть звернутися до Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) після вичерпання всіх національних засобів правового захисту, що забезпечує додатковий захист їх прав і свобод на міжнародному рівні. Хоча практика ЄСПЛ не є класичним джерелом права в українській системі, вона відіграє значну роль у розвитку правової системи України, не лише забезпечуючи захист прав окремих осіб, але й слугуючи основою для змін у національному законодавстві. Завдяки практиці ЄСПЛ, правові норми в Україні стають ближчими до європейських стандартів. У цьому контексті вагомим є питання про вплив практики ЄСПЛ на національне право та її місце в системі джерел вітчизняного права.

17.07.1997 р. був прийнятий Законом України (далі – ЗУ) «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» [1], на виконання якого 23.02.2006 р. було прийнято ЗУ «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [2], згідно статті 17 якого суди застосовують у розгляді справ Конвенцію та практику Європейського суду з прав людини (далі – практика Суду) як джерело права. При цьому слід одразу наголосити, що Україна зобов'язалася виконувати рішення та ухвали ЄСПЛ, що передбачає як індивідуальні заходи (компенсація заявникам), так і загальні заходи (зміни в законодавстві та практиці для запобігання аналогічним порушенням у майбутньому). Важливим фактором у цьому

контексті є стаття 9 Конституції України, відповідно до якої міжнародні договори, ратифіковані Верховною Радою, стають частиною національного законодавства. Аналогічне правило міститься в ч. 1 ст. 10 Цивільного кодексу (далі – ЦК) України [3]. Звідси виводимо, що Конвенція та протоколи до неї, згода на обов'язковість яких надана Україною, як міжнародні договори є частиною національного цивільного законодавства України, що між іншим мають пріоритет над національним законодавством.

Як відзначається в літературі норми Конвенції є концентрованими за змістом, а їх значення в усій різноманітності змістових проявів розкривається саме в практиці Суду, що дозволяє їх тлумачити у світлі вимог сьогодення. Відповідно до статті 32 Конвенції Суд є органом, правомочним тлумачити положення Конвенції та протоколів до неї [4]. Протилежну позицію займають деякі вчені, наприклад, Д. В. Новіков [7, с. 25], відзначаючи, що діяльність Суду не стосується творення нових норм міжнародного права і Суд не наділений повноваженнями творення нових норм права (відповідна функція Суду не передбачена Конвенцією), а відповідно до статті 32 Конвенції роль Суду стосується виключно тлумачення і застосування норм Конвенції та Протоколів до неї. Ми не може погодитись з такою позицією, адже нам очевидно, що Суд реалізує власну нормотворчість через створення правових позицій, які повністю базуються на «букві» й «дусі» Конвенції. В нашій правовій системі основним джерелом цивільного права виступає нормативно-правовий акт, тому особливе науково-практичне значення має дослідження питання ролі і значення в цьому аспекті практики ЄСПЛ. Оскільки цивільне право охоплює широкий спектр правовідносин, які безпосередньо стосуються прав людини, таких як право власності, захист честі та гідності, право на справедливий судовий розгляд, рішення ЄСПЛ значно впливають на тлумачення цих норм в Україні. Зокрема, право власності часто є однією з найобговорюваніших сфер, де ЄСПЛ відіграє важливу роль. Прикладом цього є справа «Федоренко проти України» [8], де ЄСПЛ постановив, що зміни в законодавстві, які мають ретроактивний характер і впливають на правовий статус майна, можуть порушувати

право власності, гарантоване статтею 1 Першого протоколу до Конвенції. Це рішення стало важливим прецедентом для українських судів, які у подальших рішеннях змушені були враховувати цю позицію і підхід до розгляду справ про власність в Україні значно змінився, забезпечуючи відповідність європейським стандартам прав людини у національній судовій практиці. Окрім впливу на право власності, практика ЄСПЛ має також вагомий вплив на питання захисту приватного життя та сімейних відносин, захист честі, гідності та ділової репутації, тощо. Тобто як стверджує Р. Б. Сабодаш, Суд у своїх рішеннях проти України встановив правила регулювання окремих правовідносин, які відрізняються від визначених національним законодавством України, а тому практика Суду не тільки встановлює нові правила поведінки, але й змінює вже наявні науково-теоретичні підходи до вирішення тієї чи іншої проблематики, що, без сумніву, може свідчити про наявність у рішеннях ознак джерела права [9, с. 142].

Нам імпонує думка С. В. Васильєва, який наголошував, що правові позиції Суду, які він формує у своїх рішеннях у процесі здійснення тлумачення положень Конвенції, є правовими нормами, що конкретизують норми Конвенції, водночас створюють невід'ємну частину її змісту [10, с. 72]. Все ж найбільш обґрунтованою видається думка вчених, які зазначають, що рішення Суду не вважаються класичними прецедентами, але є єдиним джерелом динамічного тлумачення Конвенції. Рішення ЄСПЛ можна вважати своєрідним новим видом джерела права, який «випадає» зі стандартної класифікації джерел права, до якої впродовж століть звикли правники, – прецедент (англійський стандарт) і кодифікована норма [11, с. 150-151; 5, с. 313, 6, с. 103-104].

Отже, підсумовуючи, можна зазначити, що рішення ЄСПЛ визначають стандарти дотримання прав людини, які національні суди повинні враховувати у своїй діяльності. Практика ЄСПЛ сприяє інтерпретації українського законодавства відповідно до міжнародних стандартів, що особливо важливо у випадках, коли національні закони містять прогалини або нечіткі положення. Це стимулює реформування правової системи України та вдосконалення її

законодавства. Оскільки Конвенція разом із протоколами, до яких приєдналася Україна, є частиною національного цивільного законодавства, їх офіційне тлумачення, застосування і правова інтерпретація повинні розглядатися у поєднанні з положеннями Конвенції, які розкривають ширший контекст. Тому можна стверджувати, що практика ЄСПЛ є джерелом права, в тому числі і цивільного, хоча вона не вписується в класичну класифікацію джерел права, а виступає своєрідним проміжним елементом між правовою нормою та судовим прецедентом у традиційному розумінні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та до Конвенції : Закон України від 17.07.1997 № 475/97-ВР. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 21.10.2024).
2. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15> (дата звернення: 21.10.2024).
3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 21.10.2024).
4. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод від 04.11.1950. Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 21.10.2024).
5. Ільченко І. М. Імплементация Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та прецедентного права Європейського суду з прав людини: міжнародно-правовий аналіз практики держав. Науковий вісник Дипломатичної академії України. 2009. Вип. 15. С. 311-318.

6. Шишкіна Е. Деякі аспекти правової природи рішень Європейського суду з прав людини. Право України. 2005. № 9. С. 102-105.
7. Новіков Д. В. Захист права власності Європейським судом з прав людини: досвід для правової системи та судової практики України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2018. 211 с.
8. Європейський суд з прав людини. Пята секція. Рішення у справі «Федоренко проти України» (Заява № 25921/02) Страсбург, 1 червня 2006 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_041#Text (дата звернення: 21.10.2024).
9. Сабодаш Р. Б. Практика Європейського суду з прав людини як джерело цивільного права України. Наше право. 2013. № 9. С. 140-145.
10. Васильєв С. В. Місце практики Європейського суду з прав людини в цивільному судочинстві України. Проблеми законності : акад. зб. наук. пр. 2012. Вип. 120. С. 0-2.
11. Марченко А. А. Судовий прецедент у правовій системі України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2015. 202 с.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ

Божена Козек (студентка)

*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
(науковий керівник: доц. Остафійчук Л.А.)*

Криптоактиви (надалі – криптовалюта) – це цифрові представлення вартості або прав, які потенційно можуть принести значні вигоди учасникам ринку, зокрема роздрібним власникам криптовалюти. При використанні криптовалюти як засобу платежу, криптовалюта може надавати можливості з точки зору дешевших, швидших і ефективніших платежів, зокрема на транскордонній основі, за рахунок обмеження кількості посередників [5, с. 2]. Це визначення вивели та врегулювали Європейський парламент та Рада Європейського Союзу в своєму регламенті від 31 травня 2023 року «Про ринки криптоактивів». Результатами регламентації були такі зміни:

1. Підвищення стандартів дотримання: Компанії, що працюють з криптовалютами, відповідають більш високим стандартам дотримання, щоб забезпечити захист інвесторів;
2. Ліцензування: Введено обов'язкове ліцензування для криптовалютних бірж та платформ, що працюють в ЄС;
3. Захист інвесторів: Регламент передбачає заходи для захисту інвесторів, включаючи обов'язкову декларацію ризиків;
4. Прозорість: Підвищена прозорість у відносинах між криптовалютними платформами та їхніми клієнтами.

Усі ці зміни, здебільшого, спрямовані на забезпечення більшої безпеки та стабільності на ринках криптоактивів в ЄС.

Досліджуючи правове регулювання криптовалюти в

Україні, слід відзначити, що вперше позиція держави щодо віртуальної валюти була висловлена у листі Національного Банку України (далі – НБУ) від 08.12.2014, в якому НБУ дійшов висновку, що bitcoin є нічим іншим як грошовим сурогатом, який не має забезпечення реальної вартості. Але незважаючи на заборони та невизнання криптовалюти як грошової одиниці, вже у 2017 році Україна ввійшла у топ-10 країн світу за кількістю користувачів Bitcoin.

Голова НБУ А. Пишний стверджує, що «криптовалюту ми не розглядаємо як законний засіб платежу. Гривня є єдиним законним засобом платежу в Україні. Це наша принципова позиція». Водночас регулятор визнає необхідність врегулювання ринку віртуальних активів [3, с.1].

Запровадження регулювання криптовалют на законодавчому рівні провідними країнами світу та зусилля інших країн показали, що для забезпечення регулювання цього нового виду грошей потрібні більш глибокі дослідження. Наразі, незважаючи на активне поширення криптовалют в Україні, їх правовий статус та правила оподаткування не визначені.

На сьогоднішній день, був би актуальним Закон України «Про віртуальні активи», в якому прозоро та чітко описується врегулювання та визначення віртуальних активів/криптовалюти. На жаль, цей закон так і не набрав чинності, але в ньому наявні кілька термінів, які відповідають опису криптовалюти:

- частина 1 статті 1: віртуальний актив - нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі. Існування та оборотоздатність віртуального активу забезпечується системою забезпечення обороту віртуальних активів. Віртуальний актив може посвідчувати майнові права, зокрема права вимоги на інші об'єкти цивільних прав;
- частина 2 статті 1: гаманець віртуального активу - програмне забезпечення або програмно-апаратний комплекс, що надає його користувачу інформацію про належні йому віртуальні активи та можливість розпоряджатися ними в системі забезпечення

обороту віртуальних активів за допомогою ключа віртуального активу;

- частина 5 статті 1: ключ віртуального активу - набір технічних засобів, реалізованих у системі забезпечення обороту віртуальних активів, що надають змогу контролювати віртуальний актив;

Водночас, цей Закон, а саме частина 7 статті 4 стверджує, що: «Віртуальні активи не є засобом платежу на території України та не можуть бути предметом обміну на майно (товари), роботи (послуги).» [1, с.1].

Опираючись на наукові праці інших вчених, які досліджували це питання, ми можемо виділити кілька важливих причин чому правове регулювання криптовалюти важливе для України.

По-перше, встановлення правового статусу криптовалют допоможе захистити власників від шахрайства та нелегальних операцій, окрім того, допоможе уникнути поширення корупції, а саме, хабарів які можливі у формі криптовалюти (Bitcoin, Ethereum, Injective, Solana, XRP, Uniswap та інші). Також регулювання допомагає запобігти відмиванню грошей та фінансуванню тероризму через криптовалюту.

По-друге, регулювання допомагає інтегрувати криптовалюту у фінансову систему країни, зменшуючи ризики для економіки та значно полегшить моніторинг та оподаткування криптовалюти, яка знаходиться на криптогаманцях.

По-третє, легалізація криптовалюти сприятиме розвитку технологій та інновацій у сфері фінансів, що може зробити Україну привабливішою для іноземних інвесторів, що в свою чергу, стимулюватиме економічне зростання.

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що проблема регулювання обігу віртуальних валют в Україні виникла кілька років тому, але на сьогоднішній день правове регулювання операцій з віртуальною валютою обмежується лише політикою протидії легалізації і розглядається в рамках (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму.

Тим не менш, органи державної влади визнають

необхідність законодавчого регулювання відносин на ринку віртуальних валют не лише шляхом внесення змін до чинних законів та нормативно-правових актів, а й шляхом прийняття нових спеціальних законів та нормативно-правових актів. Окрім того, постає актуальна потреба використання європейських тенденцій розвитку законодавства в сфері регулювання криптовалюти.

Очікується, що такі нормативно-правові акти будуть імплементовані найближчим часом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про віртуальні активи. *Офіційний вебпортал парламенту України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (дата звернення: 27.10.2024).
2. Аналітична записка з питань порівняльного законодавства щодо регулювання цифрових послуг в Європейському Союзі та Україні. *Дослідницька служба Верховної Ради України.* URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32993.pdf> (дата звернення: 27.10.2024).
3. Нацбанк не розглядає криптовалюту як законний спосіб платежу – Пишний. *Укрінформ - актуальні новини України та світу.* URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3916814-nac-bank-ne-rozgladae-kriptovalutu-ak-zakonnij-sposib-pla-tezu-pisnij.html> (дата звернення: 27.10.2024).
4. New Rules for Crypto-Assets in the EU. *Homepage - eucrim.* URL: <https://eucrim.eu/news/new-rules-for-crypto-assets-in-the-eu/> (date of access: 27.10.2024).
5. Regulation - 2023/1114 - EN - EUR-Lex. *EUR-Lex – Access to European Union law – choose your language.* URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32023R1114&qid=1690202577447> (date of access: 27.10.2024).
6. *SumDU Repository: Home.* URL:

https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/81942/3/Krasylyuk_Masters_thesis.pdf (дата звернення: 27.10.2024).

СТРОКИ ПРИЙНЯТТЯ СПАДЩИНИ, У РАЗІ ОГОЛОШЕННЯ ОСОБИ ПОМЕРЛОЮ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ І ПОЛЬЩІ

Наталія Гомонко (студентка)

*Львівський національний університет імені Івана Франка
(наукова керівниця: проф. Яновицька Г. Б.)*

Згідно з ч 1. ст. 46 ЦК України “1. Фізична особа може бути оголошена судом померлою, якщо у місці її постійного проживання немає відомостей про місце її перебування протягом трьох років, а якщо вона пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю або дають підставу припускати її загибель від певного нещасного випадку, - протягом шести місяців, а за можливості вважати фізичну особу загиблою від певного нещасного випадку або інших обставин внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру - протягом одного місяця після завершення роботи спеціальної комісії, утвореної внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.” За загальним правилом відповідно до ч3. ст. “Фізична особа оголошується померлою від дня набрання законної сили рішенням суду про це”. Але це й же ж припис передбачає, що “Фізична особа, яка пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю або дають підстави припустити її загибель від певного нещасного випадку або у зв'язку з воєнними діями, збройним конфліктом, може бути оголошена померлою від дня її вірогідної смерті.”[1]

Законодавець прирівнює правові наслідки оголошення фізичної особи померлою до правових наслідків, які настають у разі смерті. “Також особливим наслідком щодо оголошення померлим військовослужбовців є виплата одноразової грошової допомоги у разі загибелі під час дії воєнного стану, які здійснюються відповідно до Закону України «Про соціальний та правовий захист військовослужбовців», постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 №168 та наказу Міністерства оборони України від 25.01.2023

№45.”[2]Таким чином, строки прийняття спадщини відповідно до ч.1. ст. 270 ЦК України встановлюють у 6 місяців з моменту відкриття спадщини (тобто, згідно з ч.1. ст. 1220 ЦК України моменту оголошення особи померлою).

Отже, загальний строк від моменту, коли особа пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю, або дають підставу припускати її загибель від певного нещасного до моменту коли спадкоємці можуть прийняти спадщину становить 6 місяців. Особливості обчислення строків викладено в п. 20 Прикінцевих та перехідних положень ЦК України. Тобто “При цьому часом відкриття спадщини вважається день смерті спадкодавця або день, з якого спадкодавця оголошено померлим, незалежно від часу державної реєстрації смерті”. При цьому часом відкриття спадщини вважається день смерті спадкодавця або день, з якого спадкодавця оголошено померлим, незалежно від часу державної реєстрації смерті. Такий доволі короткий термін тягне за собою певні проблеми у разі появи такої особи.

Відповідно до ст. 47 ЦК України “спадкоємці фізичної особи, яка оголошена померлою, не мають права відчужувати протягом п'яти років нерухоме майно, що перейшло до них у зв'язку з відкриттям спадщини.” Проте, дії з рухомим майном дозволяються в тому обсязі, який визначають для себе спадкоємці та який не є врегульований законодавством”. Науково-практичний коментар до ЦК України наголошує, що “Особа, незалежно від часу своєї появи, може на підставі ч. 2 ст. 48 ЦК вимагати повернення від будь-якої іншої особи своє майно, якщо воно збереглося і безоплатно перейшло до неї після оголошення особи померлою. Так, особа вправі вимагати своє майно в спадкоємців, тому що воно перейшло до них безоплатно. Якщо спадкоємці подарували кому-небудь це майно, то особа, яка з'явилася, вправі вимагати його у відповідних фізичних чи юридичних осіб, оскільки дарування — безоплатний правочин. Частина 2 ст. 48 ЦК також передбачає, що не можна вимагати безоплатно придбане і збережене в наявності майно, придбане за набувальною давністю, а також грошей та цінних паперів на пред'явника”.

[3]

У теперішній час через регулярні військові дії - непоодинокі випадки, коли фізична особа, яка була оголошеною померлою повертається та виникає достатньо спорів щодо її рухомого майна.

Цивільне законодавство Польщі, враховуючи ряд об'єктивних обставин, встановлює більші строки. Зокрема, у ст. 29 ЦК Польщі "Безвісно відсутня особа може бути оголошена померлою, якщо минуло десять років з дня закінчення календарного року, в якому, за наявними відомостями, ця особа була жива; однак, якщо на момент оголошення її померлою зникла безвісти досягла сімдесяти років, достатньо п'яти років". [4] "Незважаючи на це, положення Цивільного кодексу Польщі містять інше регулювання щодо осіб, які зникли безвісти у зв'язку з різними видами катастроф. Зокрема, особа, яка зникла під час повітряної або морської подорожі, у зв'язку з катастрофою судна або корабля, або будь-яким іншим особливим випадком, може бути оголошена померлою після закінчення шести місяців з дня катастрофи або особливого випадку. Однак, якщо не може бути встановлено, що з судном або кораблем сталося лихо, шестимісячний строк починає обчислюватися після закінчення одного року з дня, коли судно або корабель повинно було прибути в порт призначення, а якщо воно не мало порту призначення, - після закінчення двох років з дня, коли про нього було востаннє чути.

Проте особа, яка зникла під час безпосередньої небезпеки для життя, крім зазначених вище, може бути оголошена померлою через рік від дня, коли небезпека припинилася або, відповідно до обставин, повинна була припинитися (ст. 30 Цивільного кодексу Польщі)." [5] "Заява про прийняття спадщини або про відмову від неї може бути подана протягом шести місяців з дня, коли спадкоємець дізнався про своє право на спадщину, тобто, як правило, з дня, коли він дізнався про смерть родича, від якого він успадковує. Таким чином, 6-місячний строк перебігає для кожного спадкоємця окремо, тобто з моменту, коли він дізнався про смерть спадкодавця, а для подальших родичів - з

моменту, коли він дізнався про відмову від спадщини особами, які мали на неї право раніше.” [6] [7]

Отож, законодавство Республіки Польща, є більш гнучким та встановлює більші строки для визнання особи померлою, що передбачає загалом і збільшення строків для відкриття спадщини. Українському законодавцю доцільно проаналізувати можливість збільшення строків для оголошення особи померлою, не тільки для того, щоб інтегрувати українське законодавство в європейську систему, але щоб захистити права фізичних осіб під час війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільний кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Пилипець С. Особливості оголошення померлими військовослужбовців під час воєнного стану. «актуальні проблеми прав людини, держави та правової системи» : XXIII Міжнар. студентсько-аспірант. наук. конф., м. Львів. URL: https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/05/ZBI_RNYK-2024-1.pdf
3. Стаття 48. Правові наслідки появи фізичної особи, яка була оголошена померлою. | Коментар. Мего-Інфо - Юридичний портал України. №1, Коментар ЦПК, КПК, КУПАП, ККУ, ЦК. URL: <http://mego.info/матеріал/стаття-48-правові-наслідки-появи-фізичної-особи-яка-була-оголошена-померлою>
4. Civil Code of Poland, URL: <https://webfilesc1.blackbaud.com/files/support/helpfile/s/npoconnect/content/resources/attachments/poland-civil-code.pdf>
5. When a missing person may be declared dead in polish law? | Polish Lawyer. Polish Lawyer | Legal Advisers'

Law Office in Poland. URL:
<https://www.polishlawyer.eu/our-know-how/when-missing-person-may-be-declared-dead>

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УКРАЇНІ

Євгенія Остіян (студентка)

*Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
(науковий керівник: PhD, доцент кафедри
адміністративного, фінансового та інформаційного
права Вадим Пішта)*

Вступ. Одна з найактуальніших проблем, які виникають у ході винайдення оптимальних підходів до регулювання штучного інтелекту (далі – ШІ), є проблема захисту персональних даних (далі – ПД), адже право за своєю формальною природою часто не встигає за швидким трансформуванням новітніх технологій. У свою чергу, ШІ обробляє та використовує великі обсяги ПД у великій кількості та з різною метою, що загрожує приватності фізичних осіб в часи несанкціонованого доступу до даних через мережеві ресурси та платформи. В Україні за останні роки, незважаючи на нестачу людського та фінансового ресурсу через воєнний конфлікт, зроблений значний ривок щодо розуміння і практичного застосування засад, на яких базується міжнародне м'яке право з регулювання ІШ.

Однак повномасштабне вторгнення РФ однаково загостило і націлювання України на шлях до ЄС і, відповідно, необхідність імплементації європейських норм в національну правову систему, що відображається і на сучасних фронтах. Наразі Євросоюз займає авангард з регулювання ШІ і оприлюднений влітку 2024 року Акт ЄС про ШІ тому свідчення. З огляду на вищесказане, актуальним є питання прогалин та недоліків у національному законодавстві, які фактично перешкоджають узгодженню його норм з європейськими в контексті ШІ та ПД.

Виклад основного матеріалу. У 2023 році Міністерством цифрової трансформації України (далі – Мінцифри) було

презентовано Дорожню карту з регулювання ШІ, яка встановлює м'який підхід до підготовки стійкого, європейського регулювання ШІ. Як результат, влітку 2024 року в рамках даної Дорожньої карти Мінцифри представило Білу книгу з регулювання ШІ, яка носить рекомендаційний характер і має підготувати підприємства та громадян до майбутнього Закону-аналогу Акту ЄС про ШІ в Україні. Але які труднощі виникають у зв'язку з проблемою приватності фізичних осіб, якщо відштовхуватись від наявної в Україні нормативно-правової бази із захисту ПД та баченням уряду щодо регуляторної діяльності над ШІ?

У полі визначення правових наслідків використання ШІ Мінцифри вдало підкреслює, що в період відсутності спеціальних юридично-зобов'язуючих норм, які б прямо адресували до обмежень щодо ШІ, треба слідувати наявному секторальному законодавству, і насамперед це стосується законодавства про захист ПД [1, с. 11]. Це пояснюється міжгалузевим характером суспільних відносин, яких торкається ШІ, а також комплексністю даних, які ШІ збирає.

До того ж Уповноважений з прав людини в доповіді за 2023 рік вказує на необхідність оновлення законодавства про захист персональних даних у зв'язку з використанням технологій штучного інтелекту.

Слід зазначити, що наразі справді відбувається активний перегляд чинного Закону України «Про захист персональних даних», зокрема через необхідність унормувати його з положеннями європейського Загального регламенту про захист даних (далі – GDPR), який займає лідируючу позицію у світі серед актів із захисту даних фізичних осіб і є ратифікований Україною. Окрім цього, даний документ тісно пов'язаний з Актом ЄС про ШІ, адже технологія зобов'язана пріоритетизувати наявність законної мети для обробки ПД. Так, в новому Акті ЄС про ШІ часто згадується GDPR в світлі того, що Акт ЄС про ШІ «не має на меті впливати на застосування чинного законодавства Союзу, що регулює обробку персональних даних» [3].

Відтак, нижче наведені основні недоліки національного законодавства через призму ПД та ШІ:

1. Стаття 51 GDPR описує наглядовий орган за дотриманням Регламенту як окремих незалежний публічний нагляд. У Законі України «Про захист персональних даних» функції такого органу частково покладені на Уповноваженого з прав людини. З необхідністю узгодити чинне українське законодавство з нормами GDPR у 2021 році зареєстровано проєкт закону про Національну комісію з питань захисту персональних даних та доступу до публічної інформації. Наразі робота над законопроєктом призупинена. Зважаючи на актуальність здійснення повноцінного незалежного нагляду за захистом даних зокрема у контексті ШІ, важливо продовжувати рухатися в євроінтеграційному векторі особливо зараз, під час авторитарного тиску з боку окупанта. Аргументується це низкою прикладів роботи наглядових органів країн ЄС: Франція, яка у 2022 році оштрафувала Google на 250 млн. євро за порушення збору та використання даних згідно вимог GDPR, а також Італія, наглядовий орган якої призупинив роботу чат-боту ChatGPT через недостатність підстав для збору і обробки ПД [2, 4].

2. Інший зареєстрований законопроєкт – оновлений Закон про захист персональних даних № 8153 від 25 жовтня 2022 року, що за рекомендаціями Комітету з питань цифрової трансформації (далі – Комітет) не передбачає таких дій з ПД, як псевдонімізація, профілювання та знеособлення. Є доречним відокремити дані способи забезпечення приватності осіб штучним інтелектом, адже ці вирішення покладають додаткові зобов'язання на розробників.

3. Також Комітет в рамках законопроєкту радить уточнити критерії порядку доступу третіх осіб до персональних даних. У цьому контексті варто відмітити, що в роботі ШІ з ПД він буде виступати як третя сторона, адже на даному етапі свого розвитку він не є суб'єктом права і в більшості випадків роботи з конфіденційністю осіб буде виступати тільки як інструмент.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Можна підсумувати, що в світлі розвитку штучного інтелекту правове регулювання із захисту приватності фізичних осіб має бути переглянуте та повернуте до національного законодавства в оновленому баченні, а також доповнене європейськими

правовими механізмами врегулювання штучного інтелекту. Закон України «Про захист персональних даних» все ще потребує узгодження з європейськими нормами про захист даних через посилений євроінтеграційний курс України. Разом з тим розробка Закону-аналогу Акту ЄС про ШІ в Україні, незважаючи на комплексний підхід Мінцифри, залишається проблематичною через деяку невідповідність національного права європейському.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Регулювання штучного інтелекту в Україні: Мінцифри презентує Білу книгу. *Урядовий портал*. 2024. 30 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/rehuliuivannia-shtuchno-ho-intelektu-v-ukraini-mintsyfyry-prezentuie-bilu-knyhu> (дата звернення: 17.10.2024).
2. Italy lifts ban on ChatGPT after data privacy improvements. *Deutsche Welle*. 2024. URL: <https://www.dw.com/en/ai-italy-lifts-ban-on-chatgpt-after-data-privacy-improvements/a-65469742> (дата звернення: 17.10.2024).
3. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj> (дата звернення: 17.08.2024).
4. Related rights: the Autorité fines Google €250 million for non-compliance with some of its commitments made in June 2022. *Autorité de la concurrence*. URL: <https://www.autoritedelaconcurrence.fr/en/article/relate>

d-rights-autorite-fines-google-eu250-million (дата
звернення: 17.10.2024)

РОЗВИТОК КОНСТИТУЦІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: ГАБУС ДЕРЖАВНОГО ГАСЛА УКРАЇНИ

Владислав Петришин (студент)

Львівський національний університет імені Івана Франка
(науковий керівник: к.ю.н., доцент Заяць І. Я.)

Розглядаючи та аналізуючи тексти конституцій європейських держав, цікавим з погляду збереження національної та історичної ідентичності видається факт закріплення державного гасла (la devise officielle) в чинній Конституції Франції. Цей девіз – коротке словесне формулювання, яке виражає певні ідеї, визнані суспільними цінностями – вважається французькою наукою республіканським «принципом», що фігурує також у преамбулі до Конституції. Сьогодні в ст. 2 Основного закону Франції встановлено, що девізом республіки є «Свобода, Рівність, Братерство» («Liberté, Égalité, Fraternité»).

Сучасна практика встановлення державного гасла була започаткована саме у Франції у період революції XVIII ст.[4]. З погляду ідей національного державотворення не бачимо підстав, щоб не використати таку практику в своєму національному державотворенні. Беручи до уваги багатотікову історію українського державотворення, обов'язок захисту національної ідентичності й на рівні Основного Закону та маючи на це підстави й закордонні прецеденти, ми обґрунтовуємо позицію юридичного оформлення та державного закріплення національного гасла України. Наявність та широке застосування українцями національного гасла, що є унікальним та єдиним за своїм значенням та природою, «Слава Україні! – Героям Слава!» дозволяє законотворцю закріпити вже існуючий «габус» в системі нормативно-правових актів найвищої юридичної сили як елемент національної доктрини. Державне гасло, безумовно, відіграватиме роль одного з гарантів та чинників консолідації Нації та зміцнення громадської злагоди на землі України.

Історичні витoki гасла «Слава Україні» сягають Перших визвольних змагань. Активно його використовував український національно-визвольний рух, націоналістичне підпілля. Наступні яскраві згадки про гасло датуються вже 90-ми роками, коли Україна отримала свободу слова. Тоді воно почало звучати на мітингах і демонстраціях. Тоді ж з'явилося і продовження фрази, яке звучить як: «Слава нації! Смерть ворогам!» і «Україна понад усе!», чого не було раніше. Гасло «Слава Україні – Героям слава» в масовій свідомості міцно асоціюється з Революцією гідності і Помаранчевою революцією; з Майданом і війною на Донбасі. Крім того, гасло поширилося в лавах ЗСУ саме під час російської збройної агресії проти України. Таким чином, національне гасло відіграє надважливу історичну, консолідуючу та соборницьку функцію[2].

Слід наголосити, що близьким до поняття «державні символи», насамперед за місцем у системі політико-правової символіки, є категорія «національні символи». Національна символіка – це сукупність певних явищ (знаків, предметів, звукових виражень, висловлювань), які в лаконічній формі виражають національну ідею або декілька ідей історично-політичного характеру, тісно пов'язаних передусім з державотворчими традиціями народу. Основною відмінністю між національними та державними символами є закріплення останніх у законодавстві країни як офіційних символів державного суверенітету. Тому часто національні символи, отримавши офіційне закріплення на законодавчому рівні як ознаки суверенітету держави, набувають статусу державних. Така практика, зокрема у ХХ ст., стала особливо характерною для більшості держав Європи[3].

Перші кроки на перетворення національного гасла на державне вже зроблені Верховною Радою України в 2018 році шляхом прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вітання "Слава Україні! - Героям слава!"». Проведено декомунізацію та закріплено національне гасло у Статуті внутрішньої служби Збройних Сил України, у Стройовому статуті Збройних Сил України, в ЗУ "Про Національну поліцію" тощо.

Цікаво зауважити в практиці європейських держав, що до групи державних символів відносять державну печатку в Ватикані, Румунії, Словаччині, Чехії, столицю держави в Албанії, Болгарії, Угорщині та національне свято в Румунії, Вірменії, Албанії. Наприклад частина перша статті 14 Конституції Чеської Республіки визначає державними символами великий і малий герб, державні кольори, державний прапор, штандарт Президента Республіки, державну печатку і державний гімн. Загалом, сьогодні у конституційному праві класичним вважається підхід, за яким до державних символів відносять державний прапор, державний герб та державний гімн (чому й відповідає ч.1 ст.20 КУ).

В статті 2 Конституції Французької Республіки 1958 року, що міститься в Розділі II «Суверенітет», ми помічаємо, що поряд з прапором та національним гімном до державних символів відносять мову, девіз республіки (гасло) і державний принцип. Сусід Франції Швейцарія не має офіційного девізу, визначеного в її конституції. Однак фраза «Unus pro omnibus, omnes pro uno» («Один за всіх, всі за одного») набула широкого вжитку мовами кантонів в XIX ст. Урядовці проводили різні кампанії під цим гаслом, навмисно використовуючи його, щоб викликати у населення почуття обов'язку, солідарності та національної єдності. В 1902 році фраза була написана на куполі Федерального палацу Швейцарії і з тих пір він вважається суспільновизнаним девізом країни[5]. Цей унікальний досвід західноєвропейських держав щодо офіційного гасла беремо до уваги.

Розглядаючи природу конституційної ідентичності, автори переважно звертають увагу на її взаємозв'язок з національною конституційною культурою, національними особливостями чи навіть традиціями: «Конституційну ідентичність можна розглядати як дух конституційної культури, що пронизує правовий порядок. Або, у вужчому розумінні, його можна розглядати як конституційне ядро, набір фундаментальних цінностей і принципів, якими не можна поступитися за будь-яку ціну»[1].

Отже, конституційна ідентичність є відображеною в конституції (конституційному тексті, а також цінностях і принципах, на яких він заснований) ідентичністю спільноти, що є суб'єктом установчої влади. Ця спільнота – політична за своєю сутністю, однак заснована на національній ідентичності державотвірного суб'єкта, реалізація права на самовизначення якого уможливила існування суверенної держави, в якій така конституція діє[1].

Виходячи з вищенаведеного, постає логічне запитання, чому Конституція України 1996 року не зачепила питання державного гасла, хоча практика країн світу свідчить про фундаментальність цього державотвірного поняття та його принциповість. Незважаючи на нагальну потребу в закріпленні національних постулатів, принципів та символів в Основному Законі в призмі недавнього проголошення незалежності та відмови від комуністичної, неконституційної доктрини, український Законодавець не взяв до уваги поняття державного гасла. Відповідь криється в природі такого питання, тобто воно було суто політичним. В політичній ситуації, в якій створювалася Конституція України, народні депутати, представляючи різні політичні сили та в більшій мірі не вийшовши досі з радянської політико-правової доктрини і системи координат, вони органічно не могли сприйняти національні гасла, які могли би бути державними і підтриманими українським народом. Незалежність, де-юре, відкрила двері для національного державотворення та закріплення ідей, принципів, символів – державотворчих складників Української Нації, які довгий час перебували під заборонами, однак, де-факто, політична верхівка не була готова усвідомити, втілити і закріпити всі гарантії збереження та існування національної державності, на практиці яким мало виступити, зокрема державне гасло.

Таким чином, проаналізувавши закордонний та національний досвід, ми вважаємо за доцільне конституційне закріплення державного гасла, роль якого відіграє національне гасло «*-Слава Україні! -Героям слава!*». Сучасна політико-правова ситуація вимагає прийняття цього рішення на шляху розвитку українського конституціоналізму як цілісної системи і доктрини відповідно з додержанням

процедури XIII Розділу КУ. Виходячи з наявного тексту I Розділу КУ та розміщення положень статей, ми пропонуємо доповнити ст. 20 частиною 7 (замість положення про столицю, яке слід перенести до ч.3 ст.2) запропонованим текстом: *Державне гасло України – «Слава Україні! Героям слава!».*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бориславська О. Державна мова і конституційна ідентичність України: природа взаємозв'язків. Український часопис конституційного права. 2023. № 3. С. 3-15. URL : <https://www.constjournal.com/pub/3-2023/derzhavna-mova-konstytutsiina-identychnist-ukrainy-pryroda-vzaie-mozviazkiv/>
2. «Слава Україні!» – історія гасла боротьби за незалежність. [Електронний ресурс]. Радіо Свобода URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/28565063.html>, 23.08.2024
3. Стецюк П. Державні символи України: конституційно-правова характеристика. Вісник Конституційного Суду України. 2004. № 6. С. 103-115. URL : <https://ccu.gov.ua/sites/default/files/ndf/22.03.2004-6.pdf>
4. Шаповал В.М. КОНСТИТУЦІЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ (з передмовою Володимира Шаповала).- Київ: Центр політико-правових реформ, 2018.- 55с.
5. Unus pro omnibus, omnes pro uno. [Електронний ресурс]. WikipediA. URL: https://en.m.wikipedia.org/wiki/Unus_pro_omnibus,_omnes_pro_uno, 17.10.2024

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ЗАКОНОТВОРЧОСТІ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Надія Сокровольська (студентка)

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
(науковий керівник: доц. Миронюк О.І.)

Україна визначила євроінтеграцію як стратегічний напрям свого розвитку та прагне інтеграції до Європейського Союзу. Значні кроки у цьому напрямі вже зроблені українським суспільством, Верховною Радою, Президентом та Кабінетом Міністрів для виконання необхідних вимог, що дозволять отримати статус повноправного члена ЄС.

На основі попередньої оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (*acquis* ЄС), проведеної наприкінці 2023 року, Україна імплементувала 1625 актів права. Однак 2739 актів ЄС ще підлягають повній або частковій імплементації. Якщо врахувати, що Україна офіційно закріпила свій курс на євроінтеграцію у 2014 році, можна зробити висновок, що в середньому приймається близько 160 актів на рік. Це означає, що для повної імплементації всіх актів права знадобиться приблизно 17 років. Крім того, важливо врахувати, що законодавство ЄС постійно оновлюється, і Україні доведеться вносити корективи до свого плану імплементації у відповідь на ці зміни [4]

Незважаючи на відсутність єдиного нормативного акту, який би регулював відносини з використання ШІ, Україна вважається однією з провідних країн Східної Європи в цьому питанні. Це зумовлено, зокрема, наявністю [Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні](#) та [Плану заходів з її реалізації](#). Окрім цього, розроблено [Дорожню карту з регулювання штучного інтелекту в Україні](#). Наявність документів стратегічного характеру на національному рівні була відзначена такими міжнародними рейтингами як [Government AI Readiness Index](#), завдяки чому Україна посіла 60 місце серед 193 проаналізованих країн у 2023 році. [1]

Використання штучного інтелекту (ШІ) має потенціал значно прискорити процес аналізу законопроєктів, автоматично ідентифікуючи можливі невідповідності з чинними українськими та європейськими

нормативно-правовими актами. Автоматизація спрощує підготовку структурованих звітів і експертних висновків, а хмарні технології забезпечують ефективну координацію між усіма учасниками процесу.

Системи ШІ здатні аналізувати великі обсяги інформації, автономно приймати рішення, розпізнавати загрози та вирішувати інші завдання. Однак, незважаючи на переваги ШІ, його використання несе певні ризики для прав людини. Технології ШІ можуть негативно впливати на такі основоположні права, як право на життя, приватність та свобода вираження поглядів. Тому особливо важливо розробити відповідні гарантії, які унеможливлять порушення прав людини при застосуванні цих технологій, зокрема у військовій сфері.

У травні 2024 року Рада Європи ухвалила Рамкову конвенцію про штучний інтелект, права людини, демократію та верховенство права (далі – Конвенція), яка стала першою міжнародною юридично зобов'язуючою угодою в цій галузі. Конвенція впроваджує підхід, заснований на оцінці ризиків, до розробки, впровадження, використання та виведення з експлуатації систем штучного інтелекту. Це вимагає детального аналізу можливих негативних наслідків їх застосування. У документі окреслюються загальні зобов'язання та принципи, які регулюють життєвий цикл систем ШІ, а також встановлюються засоби правового захисту, порядок оцінки та зниження ризиків і несприятливих наслідків. Крім того, визначаються функції та повноваження Конференції сторін, органу, відповідального за нагляд за виконанням Конвенції, його завдання щодо звітності та міжнародної співпраці. Конвенція також зобов'язує її учасників створити незалежний механізм для моніторингу дотримання її положень.

Конвенція охоплює застосування систем штучного інтелекту як у державному, так і в приватному секторах. Для приватного сектору пропонуються два варіанти дотримання її принципів і зобов'язань. Сторони можуть або безпосередньо застосовувати положення Конвенції, або, як альтернативу, впроваджувати інші заходи, що забезпечують виконання вимог Конвенції, за умови повного дотримання своїх міжнародних зобов'язань щодо захисту прав людини, підтримки демократії та забезпечення верховенства права.

Зазначимо, що в Україні вже з'являється перша судова практика щодо його використання. Так, [Ухвалою Верховного](#)

[Суду у справі № 925/200/22 від 8 лютого 2024 року](#) були визнані зловживанням процесуальними правами дії представника з подання заяви про роз'яснення постанови суду касаційної інстанції, в обґрунтовані якої була покладена «позиція» системи штучного інтелекту ChatGPT. Варто зазначити, що судом оцінювалися дії заявника у сукупності, однак це не впливає на аргументацію і висновки суду в частині використання ChatGPT. [3]

У справі зазначається, що заявник звернувся до суду з проханням «для правильного застосування норм права у спірних правовідносинах роз'яснити термін "добровільного зобов'язання", сформульованого Верховним Судом», обґрунтовуючи своє клопотання відмовою суду в застосуванні обраного позивачем способу захисту. Для цього заявник цитував положення Цивільного кодексу, матеріали з підручника з цивільного права, а також визначення терміну "добровільне зобов'язання", надане ChatGPT. Суд визнав ці дії зловживанням процесуальними правами, оскільки використання результатів ChatGPT, який не є науково обґрунтованим або офіційним джерелом правової інформації, фактично ставило під сумнів судові висновки. Суд зазначив, що такі дії заявника є підривом суддівського розсуду та авторитету судової влади, оскільки оскаржувалося судове тлумачення, яке вже набуло остаточного характеру.

У судовому рішенні також містяться важливі висновки щодо використання систем штучного інтелекту у судочинстві. Суд акцентував увагу на необхідності розробки єдиних принципів та правил для використання таких систем, що включає повагу до судового процесу та етичну поведінку його учасників.

Незважаючи на війну та інші виклики, Україна має всі необхідні умови для створення ефективної системи регулювання відносин, пов'язаних із використанням штучного інтелекту (ШІ), яка відповідатиме найкращим світовим практикам та європейському законодавству. Важливо, щоб держава зосередила свої зусилля на накопиченні практичного досвіду у використанні систем ШІ, що стане базою для подальшого нормативного регулювання цієї сфери.

На тлі існуючих документів щодо етичного застосування ШІ, особливої уваги заслуговують подальші наукові дослідження та розробки, спрямовані на вивчення можливостей використання таких технологій у сфері правосуддя. Важливо

підкреслити необхідність тісної співпраці між науковцями в галузі права та інформаційних технологій, а також юристами-практиками, з метою пошуку оптимальних шляхів інтеграції ШІ в судочинство, оскільки його використання стає неминучим у контексті глобальних технологічних трендів.

Ми підтримуємо позицію, висловлену Парламентською асамблеєю Ради Європи в рекомендаціях «Технологічна конвергенція, штучний інтелект та права людини», де зазначено, що забезпечення людської гідності в XXI столітті вимагає розробки нових форм управління, створення умов для відкритої та інформованої публічної дискусії, удосконалення законодавчих механізмів, а також активного міжнародного співробітництва для ефективного вирішення нових завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Регулювання ШІ в Україні і перспективи розвитку.
URL:
<https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2024/06/yevrointehratsiya-rehulyuvannya-shtuchoho-intelektu-v-ukrayini-ta-eu.html>
2. Рамкова конвенція про штучний інтелект і права людини, демократію та верховенство права URL:
[https://search.coe.int/cm/#{%22CoEObjectId%22:\[%22090001680afb11f%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEObjectId%22:[%22090001680afb11f%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22])
3. Ухвала Верховного Суду у справі № 925/200/22 від 8 лютого 2024 року URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116984639>
4. Цифрові технології та штучний інтелект в законотворчості України на шляху до Європейського Союзу
URL:https://komit.rada.gov.ua/news/main_news/75649.html
5. Parliamentary Assembly (2017) Technological convergence, artificial intelligence and human rights : Rec. 2102 (2017) : adopt. by the Assembly on 28 April

2017 (18th Sitting).
<https://pace.coe.int/en/files/23726/html>

URL:

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ПЕРЕД ВИКЛИКАМИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ

Сліпець Соломія (студентка)

*Львівський національний університет імені Івана Франка
(науковий керівник: к.ю.н, доцент Заяць І. Я.)*

Вступ. Преамбула Конституції України серед загальних цілей та принципів державотворення проголошує також незворотність європейського та євроатлантичного курсу України, що вказує на стратегічний напрямок розвитку – шлях до Європейського Союзу (*далі – ЄС*) [1]. Трансформація України для вступу в ЄС значною мірою акцентує увагу на питанні функціонування інститутів публічної влади, зокрема місцевого самоврядування (*далі – МС*). На сьогодні перед місцевим самоврядуванням окреслюється широке коло завдань, яким охоплюються питання відновлення зруйнованої війною інфраструктури, розв'язання соціальних проблем внутрішньо переміщених осіб та відновлення економіки на місцевому рівні. Прямий збиток в Україні склав майже 152 мільярди доларів, при цьому найбільше постраждали сектори ЖКГ, транспорту, торгівлі та промисловості, енергетики та сільського господарства. Загальна вартість відбудови та відновлення в Україні протягом наступного десятиліття становитиме 486 мільярдів доларів [6]. Постає питання: «Як в умовах війни, а у перспективі – повоєнної відбудови забезпечити виконання стратегічної цілі держави – вхід до ЄС та яку роль відіграє тут МС?»

Виклад основного матеріалу. Щоб подолати ці виклики для вступу в ЄС та забезпечити ефективний розвиток МС у післявоєнний період, необхідно провести ряд політичних, економічних і соціальних реформ [7]. Серед пріоритетів – укріплення інституційної спроможності місцевих органів влади, розвиток місцевої демократії та залучення громадськості, а також впровадження інноваційних підходів до управління місцевим розвитком.

«Реінтеграція, реновація, реабілітація та реанімація як територій із їх довоєнним інфраструктурним наповненням, так і самих територіальних громад, особливо в контексті відновлення та розвитку», - таким гаслом, на думку професорів М. Баймуратова та Б. Кофмана повинні користуватись органи місцевого самоврядування для організації успішної відбудови та євроінтеграції [3]. Цей процес повинен включати предметно-об'єктний склад повоєнного відновлення України, суб'єктний склад та формування відповідної політико-правової парадигми повоєнного відновлення України; проте зосереджуючи увагу на євроінтеграції, доцільно було б детально проаналізувати міжнародну співпрацю органів місцевого самоврядування для процесу повоєнного відновлення та її правове забезпечення.

Співпраця з європейськими громадами та регіонами вже зараз перестає бути справою зовнішньої політики. Вона трансформується в щоденну роботу з вивчення і передачі досвіду, побудови партнерств і практичного втілення політик для досягнення європейських стандартів життя в Україні [5]. Статус кандидата у ЄС надає нові можливості, оскільки для держав-кандидатів в ЄС передбачені спеціальні фонди й програми, які допомагають їм досягти відповідності критеріям, які у результаті мають забезпечити підвищення стандартів якості життя наших громадян і можливість для них жити в справді європейській Україні – інтегрованій у демократичний світ, економічно розвиненій і безпечній. Значна частина ресурсів, передбачених у таких фондах і програмах, спрямовується саме на місцевий рівень.

Проаналізувавши низку програм, які пропонує ЄС, вважаю доцільним розглянути ту, яка, на мій погляд, є найперспективніша у контексті повоєнного відновлення та її реалізації органами місцевого самоврядування - Програма з відновлення України. Дана програма є багатовекторним кредитом від Європейського інвестиційного банку на загальну суму 340 млн євро, який спрямовується на підтримку України в галузі відновлення критичної соціальної інфраструктури: шкіл, дитсадків, соціального житла, адміністративних центрів, об'єктів тепло-, водопостачання та

водовідведення. Програма втілюється у громадах, що постраждали від російської збройної агресії та/або громадах, що прихистили значну кількість внутрішньо переміщених осіб. Метою цієї програми є створення гідних умов життя для внутрішньо переміщених осіб та місцевого населення, посилення стійкості та соціальної згуртованості громад. Фінансова угода між Україною та Європейським інвестиційним банком була підписана у ще грудні 2020 року. Станом на березень 2024 року кошти Програми було розподілено на реалізацію 155 субпроектів.

На увагу заслуговують також програми «Cross Border Cooperation» (CBC – Програми транскордонного співробітництва) та «Town-Twinning» (Налагодження партнерств між містами), які можуть стати важливими інструментами для зміцнення міжрегіональних зв'язків та відновлення інфраструктури.

Окрім згаданих програм, функціонують інституції ЄС та партнерські організації, які можуть підтримувати розвиток та відновлення українських громад. Найактуальніша з них, на мою думку, «European Alliance of Cities and Regions for the Reconstruction of Ukraine» (*Європейський альянс міст та регіонів для відбудови України*).

Розуміючи серйозні виклики, які постають на сьогоднішній день перед територіальними громадами, поки триває повномасштабна російська агресія, і постануть в майбутньому у зв'язку з необхідністю розв'язання завдань повоєнної відбудови і євроінтеграції, наші європейські партнери 30 червня 2022 року на 150-ій пленарній сесії CoR започаткували нову ініціативу – «Європейський альянс міст та регіонів для відбудови України». Серед тих, хто доєднався до цієї ініціативи – CEMR, Eurocities, Energy cities, міста Угоди мерів, інші європейські партнери, усі провідні українські Асоціації органів місцевого самоврядування.

Загалом ініціатива Альянсу все ще знаходиться на стадії розробки, але очікується, що вона буде надалі відігравати одну з ключових ролей у налагодженні партнерства українських громад з європейськими муніципалітетами в процесах євроінтеграції та відбудови. Альянс уже звертається до інституцій ЄС з пропозицією розробити посилену

програму для українських громад, спрямовану на розбудову спроможності ОМС, розвитку програми партнерства з європейськими муніципалітетами й реалізації ними спільних проєктів (U-LEAD 2.0)

Звертаю увагу також на Європейський комітет регіонів (*European Committee of the Regions, CoR*), Council of European Municipalities and Regions (CEMR, Рада європейських муніципалітетів і регіонів), коаліцію «Platforma» та спільноту «Energy Cities», оскільки ці організації теж відіграють важливу роль у сприянні регіональному розвитку, забезпеченні сталого управління та підтримці місцевих ініціатив [4].

Необхідно також врахувати, що на сьогодні немає концептуальних положень щодо легалізації діяльності іноземних суб'єктів у вирішенні наведених профільних завдань в Україні (триває період обговорення та ідентифікаційне напрацювання окремих форм міжнародного співробітництва), бо сьогоднішній рівень та форми такої допомоги, що переважно охоплює надання благодійної допомоги територіальним громадам нашої держави (це в жодному разі не стосується вирішальної ролі наших держав-союзників у забезпеченні ЗСУ зброєю та іншими видами забезпечення), їх вирішити, особливо в комплексному і перманентному розумінні, не зможе, об'єктивно зважаючи на обсяги, масштаби і темпоральні характеристики такої діяльності. Отже, можна говорити про формування об'єктивної потреби в нормативно-компетентному супроводженні і забезпеченні процесів повоєнного відновлення України на рівні територіальних громад [2].

Висновок. Підсумовуючи, аналіз динаміки місцевого самоврядування є ключовим елементом процесу повоєнної відбудови та інтеграції України в європейський простір. Українське суспільство, яке відстоює незалежність і демократичні цінності не тільки своєї країни, а й усього цивілізованого світу, сподівається на допомогу держав світу, широкого кола суб'єктів, що функціонують на їх теренах у різних ролях та в різних правових статусах, у розбудові зруйнованого. Спроможність громад і регіонів напрацьовувати місцеві політики у сфері міжнародної

співпраці та інших пріоритетних для Європи сферах, здатність працювати з даними та реалізовувати проекти, сприятиме залученню європейських інвестицій у відбудову та розвиток нашої держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України [Електронний ресурс]: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/Laws/show/254k/96-vp>
2. Баймуратов М. О., Кофман Б. Я. Роль органів місцевого самоврядування у повоєнному відновленні територіальних громад. *Візія майбутнього: конституційний вимір повоєнного відновлення України та європейської інтеграції* : збірник матеріалів і тез (м. Київ, 6 жовтня 2023 р.). Київ : ВАІТЕ, 2023. _С.28-38.
3. Баймуратов М.О., Кофман Б.Я. Захист прав людини органами місцевого самоврядування. Законодавче забезпечення формування та реалізації державної політики України в умовах воєнного стану : кол. монографія у 4-х т. / заг. ред.: Р.О. Стефанчук, І.М. Мищак, Л.А. Савченко; Т. 3 / відп. ред. О.Л. Копиленко. Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ : Людмила, 2020. С. 263-286.
4. Децентралізація. URL: <https://decentralization.ua/european> (дата звернення: 18.10.2024).
5. Лабазюк В. О. Підходи до аналізу динаміки місцевого самоврядування в післявоєнний час. *Україна на шляху до ЄС : виклики та перспективи*. С. 59-61 .
6. Оновлена оцінка потреб України на відновлення та відбудову. The World Bank. URL: <http://surl.li/rydxi>

(дата звернення: 15.10.2024).

7. The Ukraine Facility. Supporting Ukraine's recovery, reconstruction, and path towards EU accession. European Commission. URL: <http://surl.li/sovxe> (дата звернення: 17.10.2024)

РЕКВІЗИЦІЯ ЗА ЄВРОПЕЙСЬКИМ ТА ВІТЧИЗНЯНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

Сеник Богдан (студент)

*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
(науковий керівник: доц. Никифорак В. М.)*

Конституція України забезпечує право власності в Україні, надаючи кожному можливість вільно володіти, користуватися і розпоряджатися своїм майном у рамках чинного законодавства. На сьогодні триває поступове оновлення цивільного законодавства, що має на меті гармонізацію з правовими нормами Європейського Союзу та впровадження найкращих міжнародних практик. Інститут права власності є частиною цього процесу. У зв'язку з цим стає актуальним завданням розробка ефективних механізмів регулювання набуття і припинення права власності, включаючи примусові та добровільно-вимушені випадки, що вимагає детального вивчення.

Згідно зі ст. 316 Цивільного кодексу України, право власності надає особі можливість володіти та розпоряджатися своїм майном відповідно до закону і власної волі [3]. Стаття 346 цього кодексу передбачає, що право власності може бути припинене, зокрема, у випадку реквізиції. Стаття 353 уточнює, що в разі стихійних лих, аварій, епідемій або інших надзвичайних ситуацій, майно може бути примусово відчужене у власника для суспільної необхідності за умовою повного попереднього відшкодування його вартості. Під час воєнного чи надзвичайного стану таке відчуження також дозволене з обов'язковим відшкодуванням вартості вилученого майна, відповідно до проведеної державою оцінки. В свою чергу, власник має право оскаржити оцінку вартості відшкодування у суді і, якщо можливо, вимагати заміну майна на інше. У разі збереження реквізованого майна після завершення надзвичайної ситуації, попередній власник має право вимагати його повернення через суд в разі

невиконання державою свого обов'язку в добровільному порядку. У випадку повернення власникові майна, він зобов'язаний повернути отриману раніше за це майно компенсацію або інші речі, за винятком розумної плати за користування цим майном у період реквізиції.

У міжнародному праві питання регулювання та змісту реквізиції визначені положеннями конвенцій, які стосуються законів та звичаїв війни, зокрема, IV Гаазькою конвенцією «Про закони і звичаї війни на суходолі» від 18 жовтня 1907 року, Женевською конвенцією «Про захист цивільного населення під час війни» від 12 серпня 1949 року, а також Конвенцією «Про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях» від 12 серпня 1949 року.

Аналізуючи зміст цих документів, можна зазначити, що реквізиція здійснюється відповідно до законів війни і виключно для військових потреб за таких умов:

- право на реквізицію, яке визнається за сторонами, що беруть участь у війні, здійснюється лише у випадку нагальної потреби [1, ст. 34];
- реквізиція здійснюється на підставі рішення командира окупованої місцевості, який також надає розписку про отримання майна [2, ст. 52];
- у разі реквізиції компенсація має бути виплачена якнайшвидше [2, ст. 52].

Міжнародно-правові аспекти реквізиції мають важливе значення для аналізу цього правового явища і є окремою сферою досліджень [4, с. 492]. Виявлено, що в міжнародному праві розрізняють воєнну реквізицію та реквізицію у мирний час. Згідно з міжнародними конвенціями про закони і звичаї війни, воюючі сторони можуть використовувати реквізицію, але лише за дотримання основних принципів: обґрунтованої необхідності таких заходів, врахування потреб цивільного населення та обов'язкової компенсації власникам майна.

Щодо мирного часу, міжнародні правові акти забороняють реквізицію, за винятком особливих обставин, що визначені у праві окремих держав. У таких випадках держава, на території якої виникли виняткові умови, зобов'язана гарантувати власнику компенсацію, застосовуючи правовий режим

національного або найбільшого сприяння. Це відповідає міжнародним принципам юридичної рівності та недискримінації щодо власників майна.

Юридична колізія полягає в тому, що зазначені спеціальні закони не містять терміну «реквізиція», а натомість закріплюють поняття «примусове відчуження», яке також визначено в п. 5 ст. 41 Конституції України.

Зазначена юридична колізія створює конфлікт між нормами, що регулюють однакові суспільні відносини, які містяться у загальних і спеціальних законах. Для вирішення такої колізії застосовується принцип римського права «*Lex specialis derogat generali*», згідно з яким у разі конкуренції норм загального (*generalis*) і спеціального (*specialis*) характеру перевага при тлумаченні та застосуванні надається спеціальним нормам. Цей принцип «*Lex specialis derogat generali*» застосовується у законодавстві багатьох країн, зокрема США, Японії та держав ЄС. В українському національному праві цей принцип також є визнаним, оскільки правова система держави не може повністю ґрунтуватися на загальних нормах, що не відображають деталі та специфіку окремих видів регульованих відносин.

При аналізі узгодженості та сумісності правозахисних систем України та ЄС щодо загальних підходів до примусового відчуження встановлено, що в європейському праві право власності є абсолютним. Примусове відчуження майна можливе лише в умовах надзвичайних ситуацій, визначених законодавством кожної країни ЄС, і виключно на підставі судового рішення.

На підставі цього пропонується внести зміни до назви та ч. 1 ст. 353 ЦК України, замінивши термін «реквізиція» на «примусове відчуження та вилучення майна», а також розділити першу та другу частини, виділивши критерії «надзвичайного» і «воєнного» стану згідно з нормами спеціальних законів, дотримуючись принципів «*lex specialis derogat generali*» (спеціальний закон має перевагу над загальним) і «*lex posterior derogat priori*» (новий закон має перевагу над старим).

Таким чином, із врахуванням фундаментальних положень європейського законодавства щодо недоторканності права

власності, вважаємо, що примусове відчуження майна в Україні має відбуватися виключно за судовим рішенням. Проведений нами аналіз виявив ще одну науково-практичну проблему, що полягає у дослідженні публічно-приватних аспектів захисту майнових прав у контексті примусового відчуження з точки зору конституційного права, що вимагає подальшого окремого теоретичного дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конвенція про захист цивільного населення під час війни (укр/рос): Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 12.08.1949: станом на 23 лют. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 26.10.2024).
2. Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях (укр/рос): Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 12.08.1949: станом на 8 лют. 2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151#Text (дата звернення: 26.10.2024).
3. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV: станом на 3 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 25.10.2024).
4. Семенов В.С. Закони та звичаї війни // Юридична енциклопедія: в 6 т. / [редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін.]. – К.: Українська енциклопедія, 1998. Т. 2 (Д-Й). 1999. 744 с.

ПРАВОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ: КОРУПЦІЯ ЯК ПЕРЕШКОДА ВСТУПУ ДО ЄС

Дмитро Онуфрейчук (студент)

*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
(науковий керівник: доц. Бунчук О. Б.)*

Корупція (від лат. *corrumpere* – псувати) – негативне суспільне явище, яке затримує розвиток держави в усіх галузях її розвитку, також призводить до зменшення престижу на міжнародній арені. Переклад з латинської мови досить доречний через те, що корупція псує всі досягнення, які здобув український народ. На теперішній час корупція є одною із найважливіших проблем, що уповільнює інтеграцію України в ЄС.

Для правових трансформацій на шляху ЄС, кожна країна, яка прагне стати членом ЄС, повинна відповідати Копенгагенським критеріям. Ці критерії включають в себе три складові: політичний, економічний та членський. Політичний критерій пов'язаний зі стабільністю інститутів, які гарантують демократію, верховенством права, дотриманням прав людини та захистом прав національних меншин [1]. Цілком очевидно, що корупція порушує всі перелічені аспекти, порушує стабільність інститутів, які гарантують демократію, порушує верховенство права, порушує права людини та права національних меншин. Жодна держава не може оголосити, що вона перемогла корупцію, вона є всюди, але не на такому високому рівні, з яким бореться Україна.

Економічний критерій: наявність дієвої ринкової економіки та здатність витримувати конкурентний тиск і дію ринкових сил у межах ЄС. Корупція зміщує ринок з здорової конкуренції в бік монополізації певної галузі. Допомогає окремим особам регулювати ринок, через свій великий вплив на ту чи іншу сферу, за допомогою фінансових засобів, а корупціонери використовують цю нагоду для власного збагачення використовуючи свою посаду і це не обов'язкового повинна бути державна посада. Членський критерій: здатність узяти на себе зобов'язання, що впливають із членства в ЄС,

включаючи суворе дотримання завдань політичного, економічного, валютного союзу [1]. Тут корупція також буде порушувати суворе дотримання через не заохочення окремих осіб дотримуватись правил, які мають бути виконані.

Однією з ключових умов співпраці з ЄС стало посилення боротьби з корупцією та становлення верховенства права в Україні, задля чого було запущено Антикорупційну ініціативу ЄС (EUACI) та Проєкт ЄС «Право-Justice». «Право-Justice» цей проєкт закладає основу для інтеграції України до ЄС, а також інтегрує європейську практику у системі українського правосуддя, надаючи постійну експертну підтримку судовим органам. Проєкт ЄС став неодмінно важливим моментом співробітництва України і ЄС, а також прагнення ЄС, щоб Україна стала правовою державою, для збільшення демократичності в нашій державі, зменшення впливу корупції на державному рівні [3].

В 2019 році провели опитування «Що, на вашу думку, буде найбільшою перешкодою для вступу України до ЄС?». Найчастіше, респонденти віком від 18 років відповідали: «високий рівень корупції». Цей варіант відповіді дали 51.7% від усіх опитаних [4]. Зрозуміло, що більшість українців бачить великою проблемою саме корупцію та її високий вплив. «Головна проблема в тім, що невикорінена корупція – це не «всього лише» один незарахований «предмет» в українській вступній «заліковці», це – злякисне явище, що роз'їдає нашу державу та суспільство й заважає всім реформам, гальмує всі необхідні країні перетворення – й не лише для вступу до ЄС. Так, напевно, «антикор» – найголовніша та важка для опанування Україною «дисципліна» в нашій «заліковці», але не єдина» [4]. Так влучно та образно підкреслено той факт, що поки буде корупція, до того часу завжди будуть перешкоди демократичним реформам. Це гальмуватиме правові трансформації, необхідні нашій державі.

У найближчому майбутньому EUACI зосередиться на трьох головних напрямках. Перший – євроінтеграція у контексті підтримки підготовки України у сфері боротьби з корупцією. Другий аспект – це створення юридичних рамок для процесу відбудови, що базуються на прозорості, добросовісності та підзвітності. І третій напрямок – це формування стійкої антикорупційної інфраструктури. Для нас важливо переконатися, що антикорупційні органи можуть продовжувати свою роботу, навіть у цих складних обставинах, та стати кращими в майбутньому.

Отже, масштаби поширення корупції у світі зумовлює посилену увагу міжнародного співтовариства до цього, вкрай негативного явища. Корупція – глобальна проблема сучасності. Багато країн, в тому числі й Україна, ввели в практику державної політики широкий спектр заходів протидії корупції. Разом з тим, незважаючи на реалізацію протягом останніх років передбаченого нормативними актами України багаторівневого комплексу заходів в даній сфері, корупція, як і раніше, серйозно ускладнює нормальне функціонування цілого ряду громадських механізмів, створює перешкоди на шляху соціальних перетворень та євроінтеграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Копенгагенські критерії. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/TM025037> (дата звернення 19.10.2024).
2. Мініч Р. Боротьба з корупцією: чого вчить досвід ЄС. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/07/3/7083870/> (дата звернення 19.10.2024).
3. Шлях до євроінтеграції, або результати багаторічної роботи Антикорупційної ініціативи ЄС та Проєкту ЄС «Право-Justice». URL: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/podolannya-korupciji-abo-yak-yes-dopomagaye-ukrajini-na-shlyahu-do-yevrointegraciji-interv-yu-z-ekspertami-50414079.html> (дата звернення 19.10.2024).
4. Українці висловили думки про головні перешкоди для вступу в ЄС: наскільки погляди відповідають реальності. URL: <https://zn.ua/ukr/europe/ukrajintsi-vislovili-dumki-shcho-do-najbilshikh-pereshkod-dlja-vstupu-v-jes-naskilki-tsi-dumki-vidpovidajut-realnosti.html> (дата звернення 19.10.2024).

БОРОТЬБА З МІЖНАРОДНИМ ТЕРОРИЗМОМ ТА ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Михайло Романюк (студент)

*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
(науковий керівник: доц. Продан Т. В.)*

Ефективна боротьба з організованою злочинністю та міжнародним тероризмом неможлива без скоординованої міжнародної співпраці та подолання міждержавних законодавчих колізій. Сучасний характер організованої злочинності вимагає глобальної відповіді на виклики, зокрема за рахунок широкої міжнародної взаємодії [4, с. 2]. Однією з ключових проблем є необхідність узгодження національних законодавств із міжнародними нормативними актами. Зокрема, Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності визначає організовану злочинну групу як структуроване об'єднання, яке діє з метою вчинення серйозних злочинів для отримання матеріальної вигоди [2]. Це об'єднання характеризується відсутністю чітко визначеної ієрархії та формальної структури, що дозволяє йому бути гнучким і адаптивним. Така мережевість дає злочинним угрупованням перевагу перед традиційними ієрархічними структурами, оскільки вона сприяє швидкому реагуванню на зміни в політичному та економічному середовищі.

Значне місце у стратегії боротьби з організованою злочинністю відводиться використанню спеціальних методів розслідування, таких як перехоплення повідомлень та контрольовані постачання [3, с. 193]. Ці заходи дозволяють компетентним органам збирати інформацію, необхідну для виявлення й знешкодження злочинних мереж, часто без попереднього інформування підозрюваних.

Поряд із загрозами, які несе організована злочинність, тероризм продовжує залишатися одним із найнебезпечніших викликів сучасного світу. Злочини міжнародного характеру, такі як тероризм, торгівля людьми, піратство та комп'ютерні злочини, посягають не лише на національний правопорядок, а й на безпеку кількох держав одночасно. Міжнародний тероризм характеризується жорстокістю і може бути

пов'язаний із політичними цілями, де злочини плануються в одній країні, а виконуються в іншій, що ускладнює боротьбу з ним на національному рівні.

Сучасне міжнародне співтовариство усвідомлює, що тероризм став однією з головних загроз його безпеці. Резолюція Ради Безпеки ООН S/RES/731 підкреслює, що тероризм не лише загрожує життю невинних людей, але й негативно впливає на міжнародні відносини, підриваючи стабільність держав і світового порядку [1]. Відтак, боротьба з тероризмом повинна включати не лише військові та поліцейські заходи, але й усунення причин, що сприяють його виникненню, таких як: соціально-економічні нерівності, релігійні конфлікти та політичні протиріччя.

Найбільш ефективною стратегією протидії тероризму є гуманістичний підхід, який заснований на захисті основних прав людини та врахуванні її інтересів і переконань [5, с. 548]. Це підтверджують сучасні дослідження, які вказують на необхідність розробки нових стратегій, що базуються на загальнолюдських цінностях. Важливим є розуміння того, що збереження таких цінностей, як свобода, гідність і культурна самобутність, може запобігти конфліктам, які сприяють розвитку тероризму.

Антитерористична стратегія має враховувати глобалізаційні процеси, що збільшують напруження між різними цивілізаціями. Як зазначає С. Хантінгтон, основні протиріччя майбутнього розгортатимуться «уздовж ліній розлому між цивілізаціями», що відображає значущість релігійних, культурних і етнічних відмінностей для розвитку терористичних рухів. Ці відмінності, які формувалися протягом століть, важко усунути в сучасних умовах, що робить боротьбу з тероризмом надзвичайно складною.

Отже, для ефективної боротьби з тероризмом та організованою злочинністю потрібен комплексний підхід, що об'єднує сили міжнародної спільноти, дотримання прав людини та захист загальнолюдських цінностей. Така стратегія сприятиме побудові світової безпеки, заснованої на довірі й взаєморозумінні.

Додатково можна підкреслити, що цей комплексний підхід має також враховувати адаптивні стратегії для протидії новим формам загроз, які швидко еволюціонують у глобалізованому світі. Важливою частиною такої стратегії є не лише реагування на конкретні виклики, але й превентивні заходи, що дозволяють виявити та нейтралізувати потенційні ризики на

ранньому етапі. Це досягається шляхом посилення інформаційного обміну, проведення спільних навчань, а також об'єднання зусиль у сфері кібербезпеки, яка сьогодні є важливою складовою захисту від міжнародного тероризму та організованої злочинності. Така інтеграція різноманітних підходів здатна створити основу для довгострокової стабільності та миру на глобальному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про здійснення заходів Ради Безпеки ООН щодо Лівії : Резолюція ООН від 21 січня 1992 р. № 731. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-92-%D0%BF#Text> (дата звернення: 24.10.2024).
2. Проти транснаціональної організованої злочинності : Конвенція ООН від 15 листопада 2000 р. № 55/25. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text (дата звернення: 24.10.2024).
3. Кучерук М.М. Протидія міжнародному тероризму: аксіологічно правовий аспект. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewById/339625.pdf> (дата звернення: 24.10.2024).
4. Співробітництво держав у боротьбі зі злочинністю. *Мультимедійний посібник з навчальної дисципліни «Міжнародне право».* URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/mg/lectures/lecture_9.html (дата звернення: 24.10.2024).
5. Шостко О.Ю. Деякі питання вдосконалення законодавства і практики протидії організованим злочинності в Україні в контексті зарубіжного досвіду. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12707/1/Shostko_548-553.pdf (дата звернення: 24.10.2024).

ЦИФРОВА РІЧ ЯК КОМПОНЕНТ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄДИНИЙ ЦИФРОВИЙ ПРОСТІР ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Вікторія Сковронська (студентка)

*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
(науковий керівник: к.ю.н.,
доц. Гудима-Підвербецька М. М.)*

Загальновідомо, що значні революційні зміни в інформаційних технологіях та науково-технічний прогрес стали рушійною силою для становлення цифрової економіки, яка є одним із провідних світових трендів розвитку. Україна не залишається осторонь цих глобальних тенденцій, прагнучи активно інтегруватися у світову спільноту. Державні ініціативи, спрямовані на розвиток цифрової країни, декларування та заходи щодо просування у напрямку цифрової та smart-держави, заслуговують на схвалення. Це стало причиною появи нових або навіть абсолютно новітніх об'єктів цивільних прав, які раніше не були відомі правовій науці. Проте на даний момент однією з головних проблем, що гальмують впровадження цифрових трендів і трансформацію економіки в Україні, є невідповідність законодавчої бази сучасним глобальним викликам і можливостям. Це, зокрема, можна побачити на прикладі таких об'єктів, як криптовалюта, віртуальні активи, цифровий контент, NFT та цифрові аватари, які реально існують, але не піддані достатньому правовому аналізу. Як справедливо наголосив В. Л. Яроцький: швидкий розвиток цифрового сегмента цивільного обороту створює потребу в адаптації традиційних, випробуваних століттями правових механізмів, закріплених у цивільному праві, до нових цифрових реалій суспільства [8, с. 617]. Цей процес повинен будуватися на основі ретельного правового аналізу суті вказаних об'єктів.

У європейському законодавстві посилюється категорія цифрових прав людини. Однією з її складових є право людини на цифрову річ. Проте варто наголосити, що на сучасному етапі майже всі правові системи стикаються з труднощами щодо визначення правової природи та місця цифрових об'єктів у системі цивільних прав. Законодавства країн континентального права (як-от Німеччина, Франція, Україна тощо) традиційно розрізняють два види майна: речі (матеріальні об'єкти, або матеріальні блага, якими можна фізично володіти) та інше (нематеріальне) майно (майнові блага, які представляють зобов'язальні або інші суб'єктивні права, що підлягають примусовому виконанню).

Одним із кроків у напрямку оновлення законодавства відповідно до сучасних вимог став Закон України (далі – ЗУ) «Про внесення змін до Цивільного кодексу (далі – ЦК) України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав» від 10 серпня 2023 року [4]. В існуючій на сьогодні редакції частина 2 статті 177 ЦК України встановлює, що об'єкти цивільних прав можуть існувати як у матеріальному світі, так і в цифровому середовищі, що визначає форму об'єктів, а також особливості набуття, здійснення та припинення цивільних прав і обов'язків стосовно них [7]. Окрім того, чинний ЦК України доповнений ст. 179-1 «Поняття цифрової речі», згідно якої цифрова річ визначається як благо, яке створюється та існує виключно у цифровому середовищі та має майнову цінність. Цифровою річчю є віртуальні активи, цифровий контент та інші блага, щодо яких застосовуються положення частини першої цієї статті [7].

На нашу думку, включення цифрових речей до системи об'єктів цивільних прав на концептуальному рівні є цілком обґрунтованим, оскільки воно відображає реакцію цивільного права на діджиталізацію суспільних відносин та цифровізацію майнового обігу. Однак здавалось би введення такого об'єкта мало зняти багато спорів, що точилося довгий час з приводу нього в цивілістичній науці, натомість породило нові, насамперед, щодо визначення правової природи цих об'єктів та їх правового режиму. Законодавець установлює загальне

правило застосування до цифрових речей положень про речі, тобто встановлює для них правовий режим речей. Разом із тим, ч.2 ст.179-1 ЦК України передбачає, що з цього загального правила можуть бути виключення, встановлені або самим ЦК України, іншими законами, або впливати із сутності цифрової речі. В цивілісті погляди науковців на означену тематику дуже різні. В той час як одні вчені стверджують, що віртуальні речі можуть повністю повторювати ознаки речей матеріального світу та виконувати аналогічні функції [3, с. 53], інші науковці наголошують, що як би особа собі не уявляла та не ставилася до цифрової речі, остання не здатна повторити ознаки та виконувати функції предметів матеріального світу [6, с. 89]. Альтернативні позиції – відданням цифровим речам проміжної ланки між об'єктами інтелектуальної власності та класичними об'єктами права власності [9, с.80], або визнання того факту, що цифрові речі хоча й не відповідають сутності класичних об'єктів права власності, але встановлення для них режиму речових прав є можливим [2, с. 28].

Згідно з п.11 ч.1 ст.2 ЗУ «Про цифровий контент та цифрові послуги» [5], цифровий контент – це дані, які створюються і надаються в цифровій формі. У п.6 ст.2 Директиви Європейського Парламенту і Ради (ЄС) про деякі аспекти, що стосуються договорів про продаж товарів, про внесення змін до Регламенту (ЄС) 2017/2394 і Директиви 2009/22/ЄС та про скасування Директиви 1999/44/ЄС (2019/771) [1], визначення терміна «цифровий контент» вказує, що він означає дані, створені та надані в цифровому форматі. До нього можуть бути віднесені комп'ютерні програми, застосунки, відеофайли, аудіофайли, музичні файли, цифрові ігри та електронні книги. Звідси випливає, що цифровий контент охоплює собою вже відомі цивільному праву нематеріальні блага: результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформацію, майнові права, безготівкові гроші, електронні цінні папери, послуги, які об'єднані в одну групу лише завдяки тому, що вони зберігаються, залучаються до цивільного обороту та фіксуються за допомогою цифрових технологій (цифрова форма їх існування). Виходячи з цього

вести мову про застосування до всіх цифрових об'єктів режиму речі вважаємо неможливим. В той же час наголосимо, що хоча форма є і основним критерієм для розмежування цифрових і матеріальних речей, існують також особливості у процесах набуття, здійснення та припинення цивільних прав і обов'язків щодо цих об'єктів, що потребує відповідного правового регулювання.

У висновку можна зазначити, що інтеграція України в єдиний цифровий простір ЄС є важливим кроком до гармонізації правового регулювання та технологічного розвитку країни. Одним із ключових аспектів цієї інтеграції є впровадження концепції цифрової речі як об'єкта цивільних прав, що відповідає сучасним глобальним трендам цифровізації. Включення цифрових речей у правову систему України свідчить про прагнення адаптувати законодавство до нових викликів, зокрема щодо регулювання віртуальних активів, цифрового контенту та інших новітніх об'єктів. Важливим є також забезпечення правової визначеності та створення ефективних механізмів майнового обороту таких об'єктів. Таким чином, прийняття відповідних змін до Цивільного кодексу України сприятиме розвитку цифрової економіки, збільшенню інвестиційної привабливості та інтеграції в європейський правовий простір, що є важливим етапом на шляху до повноцінної цифрової трансформації України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Директива Європейського парламенту і ради (ЄС) 2019/771 від 20.05.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_026-19#Text (дата звернення: 27.10.2024).
2. Мічурін Є. Об'єкти цифрових технологій та їхнє правове регулювання. Copernicus Political and Legal Studies. 2022. Vol. 1. Iss. 3 (September). P. 22–29.
3. Некіт К. Г. Віртуальні активи як різновид цифрових речей. Часопис цивілістики. 2022. Вип. 45. С. 53–57.

4. Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав: Закон України від 10 серпня 2023 року № 3320-ІХ. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2023. № 90. ст.344. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3320-20#n6> (дата звернення: 27.10.2024).
5. Про цифровий контент та цифрові послуги: Закон України від 10.08.2023 № 3321-ІХ. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text> (дата звернення: 27.10.2024).
6. Сліпченко А. С., Сліпченко С. О. Визначення юридично значущої сутності цифрової речі в цивільному праві України. Форум Права, 2024. 78(1). С. 88–96.
7. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-ІV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 27.10.2024).
8. Яроцький В.Л. Вплив цифровізації на окремі сфери цивільно-правового регулювання. В кн.: Цивільне право України: погляд у майбутнє : збірник наукових праць до 70-річчя з дня народження Наталії Семенівни Кузнєцової / за заг. ред. Р. О. Стефанчука, О. О. Кота. Одеса: «Юридика», 2024. С. 601–618.
9. Duranske B. Virtual Law. ABA Publishing. 2008. P. 80.
10. Lastowka G., Hunter D. The Laws of the Virtual Worlds. California Law Review. 2004. № 92. P. 49.

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В УКРАЇНІ: ЗАКОНОДАВЧІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ШЛЯХУ ДО ЄС

Софія Русой (студентка)

*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
(науковий керівник: доц. Бунчук О. Б.)*

Гендерна рівність – це фундаментальна цінність, яка сприяє створенню справедливого суспільства. Вона передбачає рівність всіх людей, незалежно від статі, приналежність рівних прав, можливостей та відповідальності у всіх сферах життя. На жаль, сучасне суспільство ще продовжує сприймати жінок через призму гендерних стереотипів, що призводить до системної нерівності. Незважаючи на юридичну рівність, традиційні уявлення про домінуючу роль чоловіка залишаються актуальними як в Україні, так і в багатьох інших країнах світу.

Сучасна Україна на шляху до Європи не обійдеться без кардинальних змін у напрямку гендерної рівності. Це передбачає створення умов, за яких кожна людина, незалежно від статі, матиме рівні можливості реалізувати себе в суспільстві. Рівна участь жінок і чоловіків у всіх сферах життя є невід'ємною частиною європейських цінностей. Україна, прагнучи до ЄС, повинна створити належну платформу для того, щоб кожен громадянин міг повноцінно брати участь у політичному, економічному та соціальному житті країни.

Важливим кроком на шляху до забезпечення гендерної рівності в Україні стало прийняття у 2005 році Закону "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків". Цей закон не тільки закріпив поняття гендерної рівності як рівного правового статусу та можливостей для всіх, але й встановив обов'язковість проведення гендерної експертизи всіх нормативно-правових актів. Це означає, що кожен новий закон або підзаконний акт має бути перевірений на предмет того, чи не містить він положень, які могли б обмежити права

жінок або чоловіків, або створити для них нерівні умови. Таким чином, закон 2005 року сформував міцну правову основу для боротьби з дискримінацією за ознакою статі та сприяв створенню справедливішого суспільства.

Позитивним моментом у формуванні гендерного законодавства стало прийняття Указу Президента «Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 26 липня 2005 року.

Мета вказаних нормативних актів – досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Так була створена точка відліку, після якої чинне законодавство й проекти нормативно-правових актів підлягають обов'язковій гендерно-правовій експертизі (ст. 4 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»). В органах виконавчої влади, на підприємствах, в установах та організаціях повинен бути спеціальний координатор з питань гендеру. Кабінет Міністрів України тепер зобов'язаний приймати і забезпечувати виконання національного плану дій щодо впровадження гендерної рівності. Скарги на випадки дискримінації за ознакою статі можна надсилати на розгляд безпосередньо до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

20 червня 2022 року Україна зробила важливий крок на шляху до європейської інтеграції, ратифікувавши Стамбульську конвенцію. Цей документ, що набув чинності 1 листопада 2022 року, є не лише однією з умов отримання статусу кандидата в ЄС, але й потужним інструментом у боротьбі з гендерно обумовленим насильством в Україні. Конвенція передбачає криміналізацію широкого спектру насильницьких дій, від психологічного тиску до примусових шлюбів, і тим самим сприяє створенню безпечного для всіх суспільства.

В політичному житті нашої країни рівень гендерної справедливості впродовж років покращується. Станом на 1 жовтня 2024 року у Верховній Раді України дев'ятого скликання працює 401 народний депутат України. Серед яких 316 – депутатів та лише 85 – депутаток, це 79% і 21% відповідно.

З цієї статистики можемо побачити, що кількість депутатів чоловіків, майже в 4 рази перевищує кількість жінок. Це автоматично не є рівноправ'ям в політичній сфері. Разом з тим, потрібно зауважити, що хоча за останні тридцять років кількість жінок-представниць органів влади на різних рівнях збільшилася, всеодно кількість чоловіків-можновладців все ще домінує. Разом з тим, на рівні установ ЄС зросло представництво жінок на керівних посадах. У липні 2019 року Урсула фон дер Ляєн очолила Європейську комісію, ставши першою жінкою на цій посаді. Крістін Лагард стала першою жінкою, яка очолила Європейський центральний банк, а Сіюфра О'Лірі – головою Європейського суду з прав людини. Із 705 депутатів Європарламенту 41% – жінки.

Також важливим кроком у напрямку гендерної рівності є зміни до Національного класифікатора професій 2020 року, які дозволили використовувати фемінітиви. Це не лише мовний нюанс, а й визнання рівної участі жінок у всіх сферах життя. Цей крок сприяє усуненню гендерних стереотипів та створює справедливіші умови для професійної самореалізації жінок.

Гендерна рівність в Україні – це не просто абстрактна концепція, а конкретний шлях до європейської інтеграції. Це не лише питання справедливості, а й економічна необхідність. Країни з високим рівнем гендерної рівності мають стабільнішу економіку та вищий рівень життя. Підрахунок індексу гендерної рівності у цілях сталого розвитку показав, що у світі 2,8 млрд. жінок і дівчаток живуть у державах, які не дотримуються базових принципів рівноправності статей. Станом на сьогодні, перші місця в рейтингу за індексом гендерної рівності посідають: Данія (89,3), Фінляндія (88,8), Швеція (88,0), Норвегія (87,7) і Нідерланди (86,8). Україна ж у цьому рейтингу з переліку 129 країн посіла 46 місце з 71 балом.

Отже, вкладення в гендерну рівність – це інвестиція в майбутнє нашої країни. Підписавши Угоду про асоціацію, наша держава взяла на себе зобов'язання створити суспільство, де кожна людина має рівні можливості, незалежно від статі. Для досягнення реальних змін потрібні не лише косметичні зміни у законах, а й системні

перетворення у державному управлінні та бізнесі. Законодавець повинен усвідомити, що гендерна рівність – це не просто досягнення формальної відповідності, а створення умов для реальної рівності можливостей для всіх.

Досягнення гендерної рівності вимагає комплексних зусиль на всіх рівнях суспільства. Кожен з нас може зробити свій вклад у досягнення гендерної рівності. Це може бути участь у громадських ініціативах, підтримка жінок в їхніх прагненнях, виховання дітей у дусі рівності та поваги до іншого. Разом ми можемо побудувати суспільство, де кожна людина має рівні можливості для реалізації свого потенціалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення: 24.10.2024).
2. Кадрове забезпечення народних депутатів України. Статистичні дані. URL: https://vrkadry.rada.gov.ua/news/dijalnist/kadr_zab_dep/72929.html (дата звернення 24.10.2024).
3. Індекс гендерної нерівності в Україні та Європі. URL: <https://ck.dsp.gov.ua/news/indexs-hendernoi-nerivnosti-v-ukraini-ta-ievropi/> (дата звернення 24.10.2024).
4. Наказ Мінекономіки від 18.08.2020 № 1574 "Про затвердження зміни № 9 до національного класифікатора ДК 003:2010". URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=c1108c0b-54f2-4e12-b196-efe22f195e05&title=NakazMinekonomikiVid18-08-2020-1574-proZatverdzhenniaZmini9-DoNatsionalnogoKlasifikatoraDk003-2010-> (дата звернення 24.10.2024).
5. Наливайко Л. Р., Марценюк Л. В. Права жінок та гендерна рівність в Україні: проблеми теорії та практики. Приватне та публічне право. 2022. № 1. С. 61–66.

ЕВТАНАЗІЯ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ТА ПРАВОВІ ВИКЛИКИ

Марія Тернавська (студентка)

*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
(науковий керівник: доц. Бунчук О. Б.)*

Тема евтаназії, або “легкої смерті”, викликає чимало дискусій у сучасному суспільстві. Це новітнє право людини знаходиться в рамках правової, моральної, релігійної та етичної площини. Право на евтаназію означає свідоме припинення життя людини з метою полегшення її страждань. Розрізняють активну та пасивну евтаназію. Під активною евтаназією розуміють проведення певних дій із прискоренням смерті невиліковно хворої людини згідно з її проханням із метою позбавлення тяжких страждань. Пасивна евтаназія – це не застосування засобів і не виконання лікарських маніпуляцій, які підтримували певний час життя важко хворого пацієнта, за умови, що пацієнт виявив бажання не здійснювати медичні втручання

Подібна практика, хоча й існує в багатьох країнах світу, в Україні все ще залишається під забороною. З розвитком медичних технологій та еволюцією суспільних уявлень про права людини питання легалізації евтаназії все частіше обговорюється на різних рівнях. Одні вважають, що людина має право на гідну смерть у разі невиліковних захворювань і постійних страждань, інші – що легалізація може стати шляхом до зловживань. Саме тому, вкрай важливо проаналізувати можливі перспективи легалізації евтаназії в Україні, правові виклики, які постануть на цьому шляху, а також моральні й етичні питання, що супроводжують це явище.

На сьогоднішній день у світі існують країни, у яких евтаназія є законною практикою. Наприклад, у Нідерландах, Бельгії, Люксембурзі, Канаді та деяких штатах США діють законодавчі акти, які дозволяють добровільну евтаназію для

пацієнтів з невиліковними хворобами. У цих країнах є чіткі юридичні рамки, що визначають умови, за яких евтаназія може бути проведена, хто має право на таке рішення і як має виглядати процедура.

У Нідерландах, одній із перших країн, що легалізувала евтаназію, закон передбачає суворі вимоги. Пацієнт повинен страждати від невиліковної хвороби, яка викликає нестерпний фізичний біль, або перебувати в термінальній стадії захворювання. До того ж, рішення про проведення евтаназії повинно бути підтверджене незалежною медичною комісією, яка визначає, чи немає інших варіантів лікування. Подібні моделі функціонують і в інших країнах.

В Україні евтаназія поки залишається незаконною. Стаття 115 Кримінального кодексу України передбачає кримінальну відповідальність за умисне позбавлення життя, незалежно від намірів полегшити страждання. У ст. 52 Основ законодавства України про охорону здоров'я забороняють як пасивну, так і активну евтаназію. Проте дискусії про можливість її легалізації тривають, особливо у зв'язку з реформуванням медичної галузі та дотриманням прав людини. Перспективи легалізації евтаназії в Україні можуть базуватися на сучасних тенденціях розвитку суспільства, медичних технологій і соціальних змін. По-перше, у світовій спільноті все більше визнається право людини на гідну смерть, особливо в ситуаціях, коли вона страждає від невиліковної хвороби або має термінальний стан. Легалізація евтаназії дасть можливість невиліковно хворим пацієнтам отримати право на вибір – продовжувати лікування або свідомо завершити своє життя, уникнувши подальших страждань.

Окрім того, легалізація евтаназії може сприяти розвитку медичної етики в Україні та забезпеченню прав пацієнтів. У разі законодавчого регулювання цієї процедури можна врахувати досвід країн, де евтаназія є дозволеною, та запровадити жорсткий контроль за її проведенням. Це допоможе уникнути зловживань і захистить пацієнтів від можливого тиску з боку родичів чи медичних працівників.

З іншого боку, легалізація евтаназії може зіткнутися з суттєвим опором у суспільстві через релігійні переконання та етичні норми. Україна є країною з глибокими християнськими

традиціями, де життя вважається даром Божим, а його свідоме припинення може сприйматися як тяжкий гріх. Тому можливе введення евтаназії потребуватиме масштабного суспільного діалогу і поступової зміни ставлення до цього питання.

Легалізація евтаназії в Україні ставить перед державою низку складних правових та етичних питань. Насамперед, необхідно буде розробити детальні правові механізми, що регулюватимуть процес евтаназії, включаючи критерії для її застосування, процедуру отримання згоди від пацієнта та його родичів, а також систему контролю та відповідальності за можливі зловживання.

Один із ключових правових викликів – необхідність створення чіткої системи медичної та юридичної оцінки пацієнтів, які виявляють бажання завершити своє життя через евтаназію. Це включає не тільки медичні критерії (такі як невиліковність хвороби та наявність страждань), але й психологічну оцінку стану пацієнта, щоб уникнути прийняття рішення під впливом депресії чи тиску з боку третіх осіб.

Також важливим є питання дотримання прав пацієнтів та медичного персоналу. Необхідно гарантувати, що жоден лікар не буде змушений проводити евтаназію проти своєї волі, якщо це суперечить його моральним чи релігійним переконанням. Одночасно, слід створити умови для захисту медичних працівників від юридичної відповідальності, якщо евтаназія буде здійснена у відповідності до закону.

З етичної точки зору, евтаназія є глибоко контроверсійною темою. Захисники права на евтаназію наголошують на свободі вибору людини та її праві на гідну смерть. Однак, противники звертають увагу на ризики зловживань, особливо у випадках, коли пацієнт знаходиться у вразливому становищі і може бути схильний до впливу з боку оточуючих.

Отже, легалізація евтаназії в Україні є складним і багатовимірним питанням, яке потребує ретельного аналізу та обговорення. З одного боку, вона може стати значним кроком вперед у забезпеченні прав невиліковно хворих людей на гідну смерть, як це вже відбувається у багатьох країнах світу. З іншого боку, цей процес супроводжуватиметься серйозними правовими та етичними

викликами, які потрібно буде подолати за допомогою чіткого законодавства, суспільного діалогу та контролю. У сучасному українському контексті важливо враховувати як міжнародний досвід, так і особливості нашого суспільства. Легалізація евтаназії повинна бути продумана до дрібниць, щоб забезпечити баланс між правами людини, етикою та захистом від можливих зловживань. Лише за таких умов можна говорити про перспективи законодавчого закріплення права на евтаназію в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бунчук О. Новітні людські права: прийняти не можна заборонити. URL: <https://law.chnu.edu.ua/novitni-liudski-prava-pryiniaty-n-emozhna-zaboronyty/>
2. Правові питання евтаназії: Україна та світовий досвід: монографія. За загальною редакцією д.ю.н., проф. С.Б. Булеци; д.ю.н., проф. М.В. Менджул. Ужгород: РІК-У, 2021. 268 с.
3. Ткаченко Т.В., Колеснікова М.В. Теоретико-правові аспекти евтаназії на сучасному етапі розвитку України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки.* 2020. Т. 31(70). Ч.1. № 2. С. 164-170.

ДИСКРЕЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ОРГАНІВ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ

Ольга Парубій (студентка)

*Львівський національний університет імені Івана Франка
(Наукова керівниця: к.ю.н. Хлібороб Н. Є.)*

Вступ. Держава є тією інституцією, яка здатна гарантувати її мешканцям внутрішню, зовнішню та соціальну безпеку. Саме держава та її адміністрація забезпечують громадянам почуття впевненості й безпеки, дотримання і охорону прав і свобод людини та громадянина [7]. Ці відчуття особі можна забезпечити лише якщо адміністративні органи виконують свої повноваження, не порушуючи принцип законності. В умовах адаптації законодавства України до законів Європейського Союзу все актуальнішим стає питання про врегулювання меж дискреційних повноважень. Проблема постає з того, що в чинних нормативно-правових актах немає чітких принципів, за якими вони мають здійснюватись, що може зумовлювати зловживання своїми повноваженнями владних суб'єктів. Водночас у праві ЄС дискреція регулюється багатьма актами Ради Європи, країни-члени мають власні закони для їх регулювання. Для того, щоб забезпечити національне законодавство справедливим та правильним регулюванням цієї сфери, варто зважати на досвід різних країн та аналізувати свої попередні помилки.

Виклад основного матеріалу. Закон України «Про адміністративну процедуру» дає визначення поняттю «дискреційне повноваження». Згідно нього це повноваження, надане адміністративному органу законом, обирати один із можливих варіантів рішення відповідно до закону та мети, з якою таке повноваження надано [5]. Верховний Суд також приділяє увагу дискреційним повноваженням й розуміє під ними «сукупність прав та обов'язків суб'єкта на власний розсуд визначати повністю або частково вид і зміст управлінського рішення, можливість вибору на власний

розсуд одного з декількох варіантів рішень, кожне з яких є правомірним». Також, Верховний Суд усуває прогалини в законодавстві, шляхом посилання на практику ЄСПЛ та розширення застосування принципів, встановлених у ч. 2 ст. 2 КАС України. Він стверджує, що ці вимоги дійсні зокрема й для реалізації дискреційних повноважень.

Варто звернути увагу на те, за якими критеріями визначається, чи було перевищення меж дискреційних повноважень адміністративним органом в Україні та Європі. ЄСПЛ досліджує питання втручання органів влади у права людини шляхом відповіді на три запитання:

1. чи було втручання передбачене законом?
2. чи переслідувало воно легітимну мету?
3. чи було необхідним у демократичному суспільстві?

Верховний Суд ж наводить такий порядок визначення:

1. чи є ці повноваження дискреційними?
2. якщо так, то чи їхня реалізація (нереалізація) може бути об'єктом судового контролю, чи ж дискреція адміністративного органу має виключний характер;

3. якщо ж реалізація дискреційних повноважень може зазнати судового втручання для захисту порушених прав особи, то чи переслідував орган легітимну мету, чи діяв прозоро і в якомога послідовніший спосіб; чи дотримав процедурні гарантії; чи належно вмотивував рішення; чи не є воно свавільним (довільним), нераціональним, не підтвердженим доказами або ж помилковим щодо юридичних фактів; необ'єктивним або явно несправедливим [1].

Аналізуючи ці два способи, можна визначити, що є як і спільні риси, так і відмінні. Наприклад, Верховний Суд починає з'ясовувати з моменту, чи взагалі можна вважати повноваження дискреційними, коли ЄСПЛ одразу ставить запитання про законність втручання. Що цікаво, Верховний Суд також піднімає питання про те, чи реалізація дискреції адміністративного органу взагалі може бути об'єктом судового контролю, чи ні, коли ЄСПЛ ставить умову необхідності в демократичному суспільстві, незалежно від органу, який її здійснює. Із спільних рис це те, що і Верховний Суд, і ЄСПЛ визначають легітимність мети використання

дискреційних повноважень, проте в Україні можуть враховувати й інші обставини.

Практичне застосування цих способів можна побачити у практиці судів. Наприклад, у справі КАС ВС №340/2074/19 від 04.08.2020, де Виконавчим комітетом міської ради міста Кропивницького не було укладено пайового договору із замовником, Суд насамперед встановлює, чи була можливість таких дій в адміністративного органу. Звертається увага на те, що за висновками суду першої інстанції позивачем були вчинені всі необхідні для укладення договору пайової участі у розвитку інфраструктури міста Кропивницький дії, тому у відповідача не було правових підстав для затягування часу щодо укладення договору. Отже, у органу місцевого самоврядування були відсутні правомірні можливості відмовити в укладенні договору. У даному випадку законом не була передбачена альтернативна поведінка органу влади, окрім як укладення із замовником договору про пайову участь у розвитку інфраструктури міста. За таких обставин, Суд вважає, що повноваження відповідача щодо укладення договору пайової участі у розвитку інфраструктури не є дискреційними [3].

Розглянемо ще один приклад – справу № 826/14930/18 Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 30 січня 2020 року. В ній позивач стверджує, що формування складу конкурсної комісії з проведення відкритого конкурсу для призначення на посади у Державному бюро розслідувань, не відповідає Порядку проведення конкурсу для призначення на посади у Державному бюро розслідувань, затвердженого наказом Директора Державного бюро розслідування. Позивач вбачав порушення в тому, що до складу комісії входить менше трьох представників ДБР. З аналізу справи, Суд дійшов висновку, що визначення складу представників конкурсної комісії – це дискреційні повноваження Директора Бюро. Оскільки позов стосувався саме того, що Директор не мав повноважень утворювати комісію в тому складі, в якому вона була, Верховний Суд вбачає з боку позивача оскарження встановленої законодавством дискреції й відмовляє йому у задоволенні позовних вимог. А отже, при розгляді другого

запитання щодо дискреційних повноважень, Суд встановлює, що реалізація цих повноважень не може бути об'єктом судового контролю [4].

Щодо європейської практики, то, наприклад, у справі «Корецький та інші проти України» ЄСПЛ розглядає, чи була правомірна відмова у реєстрації юридичної особи Київським міським управлінням юстиції. Українські суди відмовляли позивачам на скаргу щодо таких дій адміністративного органу, вказуючи, що вона необґрунтована, проте ЄСПЛ прийняв заяву до розгляду. Серед критеріїв, які він виділяє для встановлення правомірності це: чи була відмова «передбачена законом», мала одну чи більше легітимних цілей та чи «була необхідною в демократичному суспільстві». Суд встановив, що приписи Закону України «Про об'єднання громадян» є занадто розмитими, щоб бути передбачуваними для осіб, й одночасно встановлюють занадто широкі дискреційні повноваження для державних органів [6], на що не звернули увагу українські суди.

Висновок. Отже, Україні ще варто допрацьовувати своє законодавство щодо врегулювання дискреційних повноважень відповідно до європейських стандартів. Насамперед, потрібно прийняти власні закони щодо його регулювання. У судовій практиці варто звернути увагу на включення пункту «необхідності в демократичному суспільстві» до оцінки перевищення меж дискреції, адже він є одним із найнеобхідніших для справедливого вирішення справ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Блажівська Н. Дискреція в адміністративному судочинстві. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Prezent_diskreacia.pdf (дата звернення: 18.10.2024).
2. Жильцов О. Л. Правове регулювання дискреційних повноважень: зарубіжний досвід для України. *Юридичний бюлетень*. 2021. № 20. С. 7–13. URL: <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2021.20.01> (дата звернення: 18.10.2024).

3. Постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 04.08.2020 у справі № 340/2074/19. URL: <https://opendatabot.ua/court/90755073-2e2d948f75df561a0d0d4bdbef09a6e8> (дата звернення: 19.10.2024).
4. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 30.01.2020 у справі № 826/14930/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87297784> (дата звернення: 19.10.2024).
5. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення: 18.10.2024).
6. Рішення Європейського суду з прав людини від 03.04.2008 у справі № 40269/02. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_446#Text (дата звернення: 19.10.2024).

ПРАВОВИЙ СТАТУС ТА ПОВНОВАЖЕННЯ ПРЕФЕКТІВ У ФРАНЦІЇ

Степан Батюк (аспірант)

*Львівський національний університет імені Івана Франка
(Науковий керівник: проф. Кобилецький М. М.)*

Франція є одним з головних країн-партнерів нашої держави, тому вивчення системи державного управління є привабливою ідеєю для України, а також використання французького досвіду з огляду на низку історичних паралелей, ментальних особливостей, географічних та адміністративно-територіальних ознак, а також подібність питань державного устрою. Інститут префекта є перспективною ідеєю для реалізації в Україні, що дозволить якісно удосконалити проект реформи децентралізації, яка триває у нашій державі з 2016 року.

Франція є привабливою в плані вивчення досвіду зважаючи на історичні паралелі, особливостей ментальних, географічних та адміністративно-територіальних, а також подібність в питанні державного устрою. Крім того, Франція швидше за інші західноєвропейські країни, закінчила систему централізації та формування професійної демократії, в якій державна влада відмежувалася від громадянського суспільства.

Державний устрій Французької Республіки характеризується своєю унітарністю та поєднанням в плані управління місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, що так само є характерним для України.

У Франції, префект як інститут влади являється основою публічної адміністрації. Вперше він був представлений у 1799 році Наполеоном Бонапартом. Відомий американський науковець та політолог Джозеф Ла Паломбара (La Palombara), зазначив, що такі надійні органи влади мали здійснювати те, що він назвав як «функція проникнення», яка обумовлює ефективний контроль держави над своєю територією.

Реформа децентралізації державного управління була органічним продовженням реформи, яка була розпочата в 1964 році та була пов'язана з передачею великої кількості повноважень від місцевих органів центральних державних відомств до органів місцевого самоврядування – рад департаментів та регіонів.

Основною відмінністю, яку започаткувала реформа децентралізації 1982 року, було розмежування повноважень органів місцевого самоврядування та префекта. Закон від 1982 року визначив три принципи реформи:

- відсутність ієрархії рівнів органів місцевого самоврядування;
- право вільного адміністрування органів місцевого самоврядування, створення різних структур місцевих адміністрацій;
- фінансова компенсація щодо передачі делегованих повноважень місцевому самоврядуванню.

Було прийнято п'ять найважливіших рішень:

- нагляд за актами, який здійснювався префектом, a-priori був замінений на контроль a-posteriori;
- ради департаментів отримали свої власні виконавчі органи;
- на регіональному рівні було створено органи місцевого самоврядування.

Відтоді повноваження в плані реалізації завдань ради департаменту або ради регіону були передані виконавчому органу відповідної ради. Префект залишився виконувати державні функції, виключно як представник уряду.

Інституту префектів у Франції має певну характерну особливість, яка притаманна саме французькій моделі, префект – професійний державний службовець, це не звичайний керівник, призначений з політичної доцільності через лояльність до певної політичної сили, хоча при призначенні у зв'язку з характером функцій може враховуватись політична лояльність до держави. Винятком може бути, побудована на основі французької, польська модель представництва уряду на місцях в особі, де воєводи в першу чергу являється політичною фігурою. Однак і в даному

випадку вимоги до професійної підготовки та управлінського досвіду зумовлюють такий політичний вибір.

Більшість префектів Франції є випускниками Національної школи адміністрації - ENA. ENA належить до категорії «вищих спеціалізованих навчальних закладів» (ecoles d`application), це спеціальні навчальні заклади, які здійснюють підготовку спеціалістів, які вже здобули повну вищу освіту. Навчання у таких навчальних закладах дозволяє отримувати преференції в кар'єрі, насамперед, на державній службі.

Реформа децентралізації 1982 року значно скоротила кількість функцій та повноважень префекта у зв'язку з передачею повноважень органам місцевого самоврядування. Головними завданнями префектів, як представників державної влади є:

- забезпечення постійного представництва державної влади на підзвітній території;
- гарантування взаємодії у роботі між різними органами державної влади;
- нагляд за дотриманням законності в діяльності органів місцевого самоврядування;
- забезпечення дотримання прав громадян в плані публічних свобод;
- забезпечення захисту населення від ризиків природних стихій, техногенних катастроф та наслідків можливих конфліктів.

Ознайомившись з досвідом Франції в організації державного управління, можна дійти висновку, що однією з найбільш вдалих систем містить у собі такий важливий елемент як формування територіальних офісів загальної юрисдикції.

Проект децентралізації передбачає передачу функцій, повноважень та адміністративних ресурсів від місцевих державних адміністрацій до органів місцевого самоврядування. В даному випадку місцеві підрозділи центральних органів державної влади втрачають свої виконавчі функції, їх простіше реорганізувати та приєднати апарату представника центральної влади на місцях.

Основоположними функціями представника держави на місцях є безпека громадян, правоохоронна діяльність, та

цивільний захист. Щоб запобігти загрозам безпеці місцевого населення з боку екологічних катастроф або терористичних актах необхідно зміцнити повноваження та централізувати ресурси в даній області.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бабич О.М. Співвідношення централізації та децентралізації в системі державного управління. Часопис Київського університету права. 2011. № 2. С. 109-112.
2. Ганущак Ю.І., Чипиненко І.І. Префекти: уроки Франції для України / Юрій Ганущак. – К. : ІКЦ «Легальний статус», 2015. – 44 с.
3. Пустовойт Л.А. Система державного управління Республіки Франція: досвід для України / за ред. Ковбасюка Ю.В. К: НАДУ, 2010. 56 с.
4. Савченко Б.Г. Адміністративно-територіальне реформування: досвід Франції. Актуальні проблеми державного управління. 2006. № 3. С. 410-417.

ПРАВО В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ НА ШЛЯХУ УКРАЇНСЬКОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Дарія Пинзар (студентка)

*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
(Науковий керівник: доц. Бунчук О. Б.)*

Євроінтеграційні процеси української держави, її майбутнє в складі Європейського Союзу пов'язані з адаптацією до новітніх технологій, сфери інформаційних прав, підготовкою та прийняттям нових законів. Сучасна юридична наука та юридична освіта потребує нових підходів для дослідження питань правового регулювання у цифрову епоху. Визначається необхідність у підготовці компетентних кадрів для законотворчої та правозастосовчої діяльності, щоб забезпечити адекватне правове регулювання у сфері нових технологічних викликів. Правове середовище повністю змінено, відносини набувають віртуальних рис, поступово трансформуються умови діяльності людини. Значно загострилися проблеми визначення правового статусу віртуальної (електронної) особи, ідентифікації користувачів Інтернету.

Структура нового цифрового інтернет-середовища не має звичних якостей часу та простору. Ця сфера горизонтальної мережевої взаємодії немає ієрархії і підпорядкованості. Сам Інтернет, по суті, є транснаціональним, що пов'язано із побудовою позачасових горизонтальних відносин. Саме тому, звична модель держави і права не вкладається в таку форму взаємодії, а проблема правового регулювання відносин, що виникають у цифровому просторі, визначає актуальність обраної теми. Проблема використання цифрових технологій і штучного інтелекту в законотворчості України стає дедалі актуальнішою в контексті інтеграції до Європейського Союзу. Ці технології мають великий потенціал для покращення ефективності правових процесів, забезпечення прозорості та

боротьби з корупцією, що є важливими вимогами на шляху євроінтеграції.

Аналіз сучасних тенденцій розвитку права та держави дозволяє виокремити ряд важливих аспектів впровадження цифрових технологій і штучного інтелекту в законотворчість України. Насамперед, це так звана цифровізація законодавчих процесів. Впровадження цифрових платформ для автоматизації рутинних задач у законотворчості, таких як створення, редагування та аналіз законопроектів. Це дозволяє зменшити час на підготовку нормативних актів і підвищити їхню якість. Серед викликів праву та владі особливе місце посідає використання штучного інтелекту. Штучний інтелект може аналізувати величезні обсяги даних, виявляти прогалини в законодавстві, прогнозувати наслідки ухвалення нових законів та допомагати депутатам у прийнятті обґрунтованих рішень. Це також включає автоматизацію процесів аналізу громадської думки та дослідження правових текстів. Поряд із концепцією електронної держави як нової форми взаємодії особистості та влади з'являється уявлення про мережу владних відносин та соціальних структур без ієрархії, централізації та примусу. На думку українських дослідників Ю. Разметаєвої та С. Разметаєва, «технології дозволяють багатьом людям, як і раніше, бути присутніми у суді: особа може бути присутня на судовому засіданні як тоді, коли вона фізично не в змозі цього зробити через похилий вік, хворобу, інвалідність, так і через неможливість подорожувати» [1, с. 107].

Розповсюдження технологій штучного інтелекту визначає науково-теоретичне осмислення цього явища з погляду етики та права, а також розробку відповідних правових актів, що визначають сутність штучного інтелекту (суб'єкт права, об'єкт закону чи ще чогось). Існують також наслідки використання «розумних машин» у правовому полі. Значимість заявленої проблеми пов'язана з пріоритетами державної політики у сфері технологій та інформаційного суспільства. Україна зробила перші кроки на шляху до правового регулювання даної проблеми, так було схвалено Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02 грудня 2020 р. № 1556-р [3].

Д. Коваленко та М. Уткіна цілком справедливо зауважують, що «в Україні існує певним чином проблематичність правового регулювання даної галузі в цілому, а особливо такого її елементу, як об'єкт інтелектуальної власності, створеного штучним інтелектом» [2, с. 199]. Вакуум правового регулювання у цій сфері очевидний, а штучний інтелект вже знаходить своє застосування як у світі, так і в Україні, що ставить питання його правосуб'єктності. Насамперед, відсутні належні правові інструменти для впорядкування використання штучного інтелекту в правових системах світу. У більшості країн приймаються лише програмні документи щодо розвитку робототехніки та технологій штучного інтелекту. Крім того, у сфері правових досліджень застосування штучного інтелекту залишаються невирішеними такі питання, як поняття та правова природа технології штучного інтелекту. Також дискусійним залишається питання щодо наявності його правосуб'єктності та підходів до правового регулювання. У той же час, спеціальних досліджень технології штучного інтелекту в юриспруденції практично немає.

Окремою проблемою є захист інформаційної безпеки від небезпечної та руйнівної інформації та кібератак. На думку провідних експертів, основним викликом для держави та корпорацій є кіберзлочинність, яка може завдати необхідної матеріальної та фінансової шкоди. Як зауважує М. Чаплик, «правопорушення у кіберсфері є доволі поширеним соціальним явищем не лише у світі, а й в українському суспільстві, яке має високу динаміку зростання та латентність» [4, с. 86]. При цьому важливим постає питання розробки заходів захисту на апаратно-програмному рівні, а також розгляд питань правового регулювання притягнення до відповідальності за комп'ютерні злочини.

Безумовно, серйозним викликом для закону є віртуалізація юридичної освіти за рахунок дистанційних технологій та онлайн-курсів. Не зважаючи на всі переваги дистанційного навчання, існують проблеми контролю самостійності навчання та відсутності живого спілкування. Зокрема, слід обговорити необхідність роботи над відповідною нормативно-правовою базою для подальшого розвитку

цифрової економіки та державного управління у новому інформаційному середовищі. На даний момент сфера цифрової економіки здебільшого регулюється стратегічними та програмно-цільовими документами. Очевидно, цих документів недостатньо для створення необхідної визначеності в правовому регулюванні цифрової економіки.

Отже, використання цифрових технологій є одним із важливих аспектів для інтеграції з ЄС, оскільки країни-члени активно впроваджують ШІ та цифрові інструменти у свої законодавчі системи. Для України це означає необхідність гармонізації законодавства з європейськими стандартами і практиками. Також до серйозних викликів законотворчості України на шляху до Європейського Союзу можна віднести прозорість, участь громадян та боротьбу з корупцією. Практична значимість поставлених завдань підтверджується не лише документами стратегічного та програмного характеру, а й створенням спеціальних державних інститутів із вироблення державної політики у сфері цифровізації, робототехніки та штучного інтелекту. У сфері юриспруденції ці ж питання обговорюються аналогічним чином, наголошуючи на можливостях правового регулювання в нових технологічних умовах, правосуб'єктності та відповідальності штучного інтелекту. Впровадження цифрових технологій та штучного інтелекту в законодавчу сферу України є необхідним кроком для забезпечення ефективності державного управління і досягнення європейських стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. RazmetaevaY., RazmetaevS. Justice in the digital age: technological solutions, hidden threats and enticing opportunities. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2021. Vol. 4, Iss. 2. P. 104-117.
2. Коваленко Д.О., Уткіна М.С. Проблема правового регулювання інтелектуальної власності на об'єкти, створені штучним інтелектом. *Нове українське право*. 2022. №1. С. 197-201.
3. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02 грудня 2020 р. № 1556-р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення 19.10.2024).

4. Чаплик М.М. Український вимір кіберзлочинності крізь призму окремих типів кіберзлочинців. *Габітус*. 2020. № 11. С. 83-87.

ПРИВАТНА ДЕТЕКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ В АСПЕКТІ ПРАВА НА ТАЄМНИЦЮ ОСОБИСТОГО ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ: ВІТЧИЗНЯНА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ТА ДОСВІД КРАЇН ЄС

Ольга Пердейко (студентка)

*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича*

(Науковий керівник: к.ю.н., доц. Гудима-Підвербецька М. М.)

В XXI столітті – інформація це невід’ємна частина нашого життя, як і наявні різноманітні можливості її одержання (набуття, придбання, накопичення документованої або публічно оголошеної інформації громадянами, юридичними особами або державою). Одним із таких засобів може стати діяльність приватного детектива уявлення про яку в нас складається з перегляду іноземних фільмів, де здебільшого до детектива звертаються заради встановлення фактів подружніх зрад. Натомість сутність детективної діяльності значно ширша, що очевидно з аналізу законодавства та практики зарубіжних країн та зареєстрованих у Верховній Раді України проєктів законів, спрямованих на регламентування приватної детективної діяльності.

У більшості країн Європи приватна детективна діяльність визнана на державному рівні, врегульована законами й оптимально використовується задля збільшення можливості громадян та юридичних осіб у захисті своїх законних прав та інтересів. В нашій державі питання регламентації, закріплення та функціонування детективної діяльності розвинені не на найвищому рівні. Спробами впровадження в законодавство України питання приватної детективної (розшукової) діяльності було внесення понад чотирьох проєктів Закону України «Про приватну детективну діяльність» протягом восьми років, п’ять проєктів з приставкою «розшукова» до Закону України «Про приватну детективну(розшукову) діяльність» впродовж дев’яти років та

єдиний проєкт №1228-1 «Про детективні послуги» (2019 рік). Отож, бачимо непоодинокі спроби законодавця врегулювати діяльність, яка давно вкорінилася в систему законодавства країн ЄС [1].

Перше приватне детективне агентство було створено у 1833 р. легендарним Еженом Франсуа Відоком (1775-1857 рр.) і носило назву «Le bureau des renseignements», що в перекладі з французької означає «Бюро розслідувань в інтересах торгівлі». В літературі поняття «детектив», вперше застосував у 1853 році Чарльз Дікенс в романі «Холодний дім», герой якого – поліцейський, що представлявся «інспектор-детектив». З того часу поняття «детектив» щільно увійшло як в літературу, так і в юридичну практику, також була створена міжнародна детективна організація, Всесвітня Асоціація Детективів, яка була заснована ще в 1925 році, проте про закріплення такого інституту почали говорити відносно нещодавно [2].

В Італії приватна детективна діяльність регулюється розділом IV (ст. 133–141) Кодексу законів про громадську безпеку (Testo unico delle leggi di pubblica sicurezza) від 1931 року. Державні органи, юридичні та приватні особи можуть звертатися до приватних детективних бюро (служб, агентств) для проведення розслідувань або отримання необхідної інформації. Для ведення приватної детективної діяльності необхідно отримати спеціальну ліцензію, яку видає відділ ліцензування поліцейської дільниці за погодженням з місцевими органами влади (Управлінням префектури). В Іспанії діяльність приватних детективів регулюється законом № 23 1992 року та Королівським декретом № 2364 1994 року. Відповідно до цих нормативно-правових актів приватна детективна діяльність відмежовується від приватної охоронної діяльності. Приватний детектив не може займатися діяльністю, яку виконують приватні охоронні агентства, і, відповідно, навпаки. У Франції приватний детектив – це особа, яка займається розслідуванням і проводить експертні дослідження в порядку приватного обвинувачення за певну винагороду. Законодавство Франції чітко розмежовує професію приватного детектива від професій юриста, нотаріуса, поліції та інших схожих за характером діяльностей.

У Кодексі національної безпеки (книга VI, розділ II) визначено, що детектив – це особа, яка здійснює професійну діяльність поза межами офіційних поліцейських процедур у сфері приватного права з метою захисту інтересів особи, дотримуючись умов конфіденційності. Для пристрасної Франції характерними рисами детективної діяльності є: активне втручання в сімейне життя, а саме: справи про подружні зради, насилля в сім'ї. Також частиною роботи французьких детективів є – вирішення трудових спорів, фінансових питань у приватному секторі та інше.

Досвід європейських країн, де приватна детективна діяльність врегульована законодавчо, демонструє, що остання істотно підвищує відповідальність державної правоохоронної системи за оперативне та професійне реагування на потреби громадян, дозволивши правоохоронним органам зосередитися на основних завданнях і, як наслідок, поліпшити криміногенну ситуацію; допомагає бізнесу, зокрема, у перевірці репутації та фінансового стану партнерів; сприяє пошуку зниклих осіб, майна чи тварин, виявленні порушень прав інтелектуальної власності; розширює можливості захисту у збиранні доказів, тощо.

У нашій країні, попри відсутність законодавчої бази, приватна детективна діяльність фактично існує і активно розвивається, а значить процес її легалізації є невідворотним. Законодавче врегулювання цього виду діяльності дозволить вивести його з тіні та поставити під державний контроль. Однак така легалізація потребує крайньої обережності та виваженості, адже під загрозу порушення можуть потрапити права фізичних осіб. Як вказують активні опоненти впровадження інституту приватної детективної діяльності: «це призведе до порушення прав пересічних громадян» [3, с. 86]. При цьому вченими насамперед звертається увага на ймовірність порушення права особи на особисте життя та його таємницю, ті чи інші аспекти якого гарантовані ст. 31 Конституції України, ст. 8 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ст. 301 Цивільного кодексу України та ч. 2 ст. 11 ЗУ «Про інформацію». За незаконне збирання, зберігання, використання, знищення, поширення конфіденційної інформації про особу або

незаконна зміна такої інформації може наступати навіть кримінальна відповідальність передбачена статтею 182 Кримінального кодексу України.

Попри це варто враховувати, що відповідно до Конституції України та Закону України «Про інформацію», збір, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу є дозволеним за умови її згоди. За українськими законами, інформація, що стосується місця роботи, служби, трудової діяльності, виконання професійних обов'язків, а також відомості про минулу судимість чи притягнення до відповідальності, не вважається конфіденційною. Також, згідно з вітчизняним законодавством, дозволяється проводити фото- та відеозйомку сторонніх осіб у громадських місцях, що регулюється п. 1 ст. 307 Цивільного кодексу України. Таким чином, діяльність приватних детективів, яка включає спостереження за особою, фотографування або відеозйомку в громадських місцях, не порушує права на недоторканність приватного та сімейного життя. Як зазначає С.С. Юрко «особа відкрито демонструє свою поведінку суспільству, а таємницею вона залишається лише для одного з подружжя» [4, с. 373].

Приватна детективна діяльність є надзвичайно важливим механізмом, що сприяє вирішенню багатьох проблем у сучасному суспільстві, зокрема у сферах правопорядку, безпеки та захисту інтересів громадян. Однак, як в Україні, так і в країнах Європейського Союзу, регламентація діяльності приватних детективів має велике значення для дотримання прав людини, особливо коли йдеться про гарантії невтручання в приватне життя. Тонка межа між легальною діяльністю та порушенням прав на приватність вимагає чіткого законодавчого регулювання, аби забезпечити баланс між захистом прав осіб і можливостями ефективного збирання інформації в межах закону. Недостатнє чи неякісне регулювання може призвести до численних зловживань, які ставитимуть під загрозу особисті немайнові права особи, натомість належне регулювання приватної детективної діяльності дозволить створити ефективний інструмент, який працюватиме в інтересах громадян та суспільства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Денищук Д. Є., Погорілець О. В. Приватна детективна діяльність в Україні: питання законодавчого закріплення. Наукові записки [Центральноукр. держ. пед. ун-ту імені Володимира Винниченка]. Сер.: Право. Кропивницький, 2020. Вип. 8. С. 96-101. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/54bcabb8-0790-45dc-97de-6744ecb8ec12/content> (дата звернення 21.10.2024).
2. Болгов Р.О. Приватна детективна (розшукова) діяльність в країнах Європейського Союзу: сучасний стан правового регулювання. Часопис Київського університету права. 2017/2. С. 254-259. URL: http://kul.kiev.ua/doc/CHAS17_2%20.pdf#page=250 (дата звернення 21.10.2024).
3. Кожевніков Г.К. Приватна детективна діяльність і право громадянина на невтручання в особисте життя. Детективна діяльність в Україні: проблеми та перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25-26 січня 2013). Харків: Право, 2013. С. 86-87.

ПРАВОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ШЛЯХУ ДО ЄС: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ТЕОРІЇ ПРАВА

Зайчковська В. С. (студентка)

*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
(Науковий керівник: Грекул-Ковалик Т. А.)*

Процес європейської інтеграції України – стратегічно важливий напрям розвитку держави, що відображає її як зовнішньополітичні пріоритети, так і внутрішньополітичні зусилля у процесі реформування. Водночас, приєднання до Європейського Союзу передбачає комплексні правові трансформації, які охоплюють широкий спектр змін, починаючи з адаптації законодавства та завершуючи інституційними реформами.

Найважливішим чинником, що виступив каталізатором процесу адаптації українського законодавства стало приєднання в 1995 р. України до Ради Європи на правах члена і, відповідно, ратифікація конвенцій та інших нормативних актів даної організації. Окрім того, членство в Раді Європи – одна з ключових вимог вступу нашої держави у Європейський Союз [5, с. 66].

Актуальність цих перетворень зумовлена необхідністю привести українську правову систему у відповідність до європейських стандартів, що включає впровадження принципів правової держави, верховенства права, захисту прав людини, демократичних цінностей та забезпечення ефективного правосуддя. З урахуванням сучасних викликів у різних сферах життєдіяльності українського суспільства в реаліях повномасштабного вторгнення росії, питання правових перетворень набуває ще більшої гостроти. Це зумовлено необхідністю швидкого й ефективного реформування правових інститутів для інтеграції в європейську спільноту. Окрім цього, адаптація українського законодавства до норм Європейського Союзу включає модернізацію правових механізмів та процедур для

забезпечення дотримання вимог європейського права в національному контексті [4, с. 2].

Для того, щоб Україна успішно пройшла процес інтеграції в Європейський Союз, необхідно внести суттєві зміни, насамперед, до Конституції, які б відповідали вимогам та стандартам європейської спільноти [2, с. 14]. Основою цих змін має стати посилення принципу верховенства права, що є одним із фундаментальних принципів сучасного цивілізованого світу. Як наслідок, відбудеться переформатування діяльності всіх органів державної влади на незалежні, відкриті та доступні для людей державні інституції, що здатні ефективно функціонувати без зовнішнього впливу та корупційних факторів.

Особливо важливим є реформування судових і правоохоронних органів для забезпечення прозорості та справедливості судочинства. Підтвердженням необхідності таких змін безумовно вважається прагнення Європейського Союзу до забезпечення демократичних цінностей, прав і свобод людини, рівності перед законом у всіх країнах-членах. У цьому контексті, впровадження антикорупційних механізмів стає не лише вимогою Європейського Союзу, а й внутрішньою потребою українського суспільства для зміцнення довіри громадян до державних інститутів. На даному шляху подолання корупції та реальне зміцнення верховенства права сприятиме стабільному розвитку держави, що зможе пришвидшити вступ України до Європейського Союзу.

Однак процес імплементації норм права Європейського Союзу до національного законодавства України є багатоетапним і складним. Окрім формального ухвалення законів, важливим є також створення дієвих механізмів їхньої реалізації, які відповідатимуть європейським стандартам і цінностям. Цей процес включає як оновлення нормативно-правової бази, так і підвищення професійної компетенції ключових учасників правової системи – суддів, адвокатів, працівників правоохоронних органів і т. д. Саме тому, не менш значущою передумовою успішної інтеграції, вважаємо, запровадження механізмів моніторингу та контролю за дотриманням нового українського законодавства, яке повинно ґрунтуватися на нормах і

стандартах Європейського Союзу. Крізь призму теорії права, важливим є не лише трансформація правових актів, а й забезпечення їх легітимності в очах громадян та правозастосовної практики, а впровадження таких механізмів дозволить забезпечити ефективність правових реформ, водночас, гарантувати відповідність нових законів європейським принципам.

Загалом, правові трансформації, необхідні для інтеграції України в Європейський Союз, можна розглядати як процес, що охоплює не тільки гармонізацію чинного законодавства нашої держави, але й структурні реформи на всіх рівнях, оскільки навіть реалії останніх тижнів яскраво підкреслюючи вказану проблему, вразі актуалізують проведення таких реформ (корупційні схеми в МСЕКах і ТЦК, масова інвалідизація прокурорів тощо). Отож, поглиблення цього процесу потребує подальших досліджень, зокрема, щодо ефективності впроваджених змін та їхнього впливу на суспільно-політичну ситуацію в країні.

Цілком зрозуміло, що вступ України до Європейського Союзу – це питання перспективи, яке залежить від багатьох факторів, зокрема як від ефективності внутрішніх реформ, так і від трансформаційних процесів усередині європейської спільноти [1, с. 24]. А, отже, майбутні дослідження повинні зосереджуватися на удосконаленні правових механізмів, необхідних для повноцінної інтеграції з Європейським Союзом, що включає не лише адаптаційні правові процеси, але й розвиток української національної правової культури в контексті європейських цінностей [3, с. 89].

Таким чином, конституційні реформи, зміцнення принципу верховенства права й ефективна імплементація європейських норм повинні стати предметом подальших теоретико-правових досліджень для оцінки їх впливу на розвиток правової системи та загальної правової культури в Україні. В контексті вищевикладеного, особливо важливим повинен стати загально-теоретичний і практичний аналіз дієвості антикорупційних механізмів та реформування судової системи, що є важливою складовою демократичного розвитку країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Єгорова В. С. Україна та ЄС: сучасний стан і перспективи розвитку *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2019 № 40. С. 22–25. URL : <https://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc40/7.pdf> (дата звернення : 20.10.2024 р.).
2. Константи́й О. В. Внесення змін до Конституції при вступі України до європейського союзу. *Київський часопис права*. 2023. № 3. С. 14–19. URL : <http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprav/article/view/344/331> (дата звернення : 22.10.2024 р.).
3. Петришин О. В., Кагановська Т. Є., Передерій О. С. Трансформація в Україні правової культури суспільства під впливом процесів європейської інтеграції. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2022. Т. 29. № 3. С. 89–107. URL : <https://ccu.gov.ua/library/transformaciya-v-ukrayini-pravovoyi-kultury-suspilstva-pid-vplyvom-procesiv-yevropeyskoyi> (дата звернення : 20.10.2024 р.).
4. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи. 2022. № 1–2 (187–188). URL : https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf (дата звернення : 22.10.2024 р.).
5. Чорнобай О. Сучасний стан і перспективи української євроінтеграції. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : «Юридичні науки»*. 2021. № 1 (29). С. 66–73. URL : <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/may/23526/10.pdf> (дата звернення : 21.10.2024 р.).

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ В УКРАЇНІ НА ШЛЯХУ ІНТЕГРАЦІЇ З ПРАВОВИМ ПОЛЕМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Олександра Данилюк (студентка)

*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича*

(Науковий керівник: к.ю.н., доц. Гудима-Підвербецька М. М.)

Захист прав споживачів є однією з найважливіших складових забезпечення ефективного функціонування ринкових відносин як в Україні, так і в Європейському Союзі (далі – ЄС). Його роль полягає не тільки в тому, щоб забезпечити споживачам доступ до якісних товарів і послуг, але й гарантувати рівність можливостей для них на ринку, незалежно від їхнього місця проживання. У ЄС захист прав споживачів є структурованим і базується на єдиному підході до законодавства, яке діє у всіх країнах-членах з метою забезпечення максимального рівня захисту для 380 мільйонів споживачів, які мають право на безпеку продукції, прозору інформацію, можливість вибору товарів та послуг, а також право на компенсацію у випадку порушення їхніх прав. Важливою особливістю є те, що в рамках єдиного ринку ЄС кожен споживач має доступ до товарів і послуг незалежно від їхнього походження, що сприяє розвитку конкуренції та підвищенню якості товарів, робіт та послуг.

Прийняття Закону України «Про захист прав споживачів» у 1991 році стало першим кроком у створенні національної системи захисту прав споживачів. Однак на той момент Україна ще не мала достатнього практичного досвіду захисту прав споживачів в умовах ринкової економіки, тому реалізація цього закону виявилася здебільшого неефективною. Відтак, нова редакція закону, ухвалена 15 грудня 1993 року в межах Закону «Про внесення змін та доповнень до Закону Української РСР «Про захист прав споживачів», відображала суттєві зміни, що відбулися в Україні з моменту прийняття першої редакції. Цей закон був розроблений відповідно до принципів побудови незалежної

правової держави та Керівних принципів для захисту інтересів споживачів. Його зміст мав революційний характер для українського законодавства, адже вперше було заборонено створення відомчих документів, що стосувалися захисту прав споживачів, запроваджено право на компенсацію моральної шкоди, завданої невиконанням або неналежним виконанням зобов'язань продавцем чи виробником, врегульовано порядок реалізації прав споживача у випадку придбання товарів (робіт, послуг) як належної, так і неналежної якості, зокрема передбачено право вибору покупцем (замовником) повноважень у разі продажу (надання) неякісного товару (роботи, послуги). Таким чином, законодавство про захист прав споживачів стало значно прогресивнішим, хоча все ще не досягло повної відповідності європейським стандартам. Тому 1 грудня 2005 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про захист прав споживачів»» [3] з метою приведення законодавства України у відповідність до вимог європейського законодавства щодо захисту прав споживачів, забезпечення безпечності продукції в процесі її розповсюдження та розміщення на ринку. Закон здійснив адаптацію до 9-и директив Європейського Союзу та визначив нові підходи до врегулювання відносин за участю фізичних осіб – покупців, замовників товарів, робіт та послуг, привів у відповідність до норм права ЄС термінологію, передбачив вимоги до якості продукції, цілу систему способів захисту прав громадян-споживачів, закріпив спеціальне юридичне значення поняття «споживач», вимоги щодо порядку інформування споживачів про ціни, регламентував правовідносини щодо укладення договорів із споживачами на відстані та договорів, укладених поза торговельними та офісними приміщеннями, правовідносини у сфері споживчого кредитування, конкретизував положення щодо недійсності умов договорів, які обмежують права споживачів, встановив положення щодо заборони нечесної підприємницької практики, тощо.

З розвитком глобалізації, змінами напрямків економіки, законодавство, яке регулює дану сферу суспільних відносин зазнало численних змін, через зміни економічних реалій. В

результаті цього виникла потреба у вдосконаленні українського законодавства, особливо в контексті наближення вітчизняного споживчого законодавства до передових стандартів та практики ЄС. Значним кроком у цьому процесі стало прийняття 5 липня 2023 року нового Закону України «Про захист прав споживачів», який набуде чинності після завершення воєнного стану. Основні новації цього закону включають розширення його дії на відносини у сфері харчових продуктів (на відміну від чинного законодавства, яке з 2014 року не поширюється на харчові продукти), а також модернізацію термінології та введення норм, що стосуються електронної комерції. У зв'язку з цифровізацією, закон запроваджує нові права споживачів, зокрема щодо інтернет-торгівлі: права на інформацію, доставку та відмову від договору, тощо. Оскільки нині діючий закон не регулює права споживачів у сфері електронної торгівлі, чого вкрай бракувало споживчому законодавству з огляду на актуальність існуючих відносин, то насамперед новий зорієнтувався на цих питаннях. Багато актуальних на сьогодні прав споживачів віднайшли своє місце серед законодавчо закріплених, зокрема мова йдеться про право споживачів здійснювати фото- чи відеофіксацію порушення своїх прав, якщо це не суперечить закону; право на безперешкодне та безоплатне відвідування споживачем санвузла (за наявності в місцях загального користування); право обирати спосіб оплати не залежно від бажання продавця, без зміни ціни в залежності від обраного способу оплати. Для можливості реалізації споживчих прав істотне значення має вимога про необхідність забезпечення пристосованості торговельних приміщень до потреб осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення. Також варто відмітити розширення прав громадських об'єднань споживачів: для них створюється юридична можливість проводити дослідження рівня якості та безпеки товарів, робіт і послуг на споживчому ринку і звільнення від сплати судового збору, зокрема у справах щодо невизначеного кола споживачів. Ще одною новелою є скасування обов'язку продавця створювати обмінний фонд, як такого, що створює надмірні фінансові витрати бізнесу на утримання товарів та

приміщення для нього. Щодо права споживача на заміну товару належної якості, то воно збережене і в новому законі, однак затверджений Кабміном перелік товарів, що не підлягають обміну, затверджений КМУ розширено, зокрема йдеться про товари виготовлені за індивідуальним замовленням; які швидко псуються чи втрачають споживчі властивості; придбані у запакованому вигляді, розпаковані споживачем, внаслідок чого втратили гігієнічні та інші властивостями. Чітке регламентування отримали гарантійні строки продукції (не стосуються харчових продуктів). Окрема увага закону приділена захисту прав споживачів у сфері мовних питань. Одним із ключових елементів політики ЄС є інформування споживачів, яке дозволяє громадянам не тільки отримувати інформацію про продукти, а й порівнювати ціни, що робить їх вибір більш обґрунтованим і раціональним. Крім того, маркування продукції є важливим інструментом для забезпечення прозорості ринку та можливості для споживачів робити обґрунтовані рішення [5]. Виходячи з цього новим законом достатньо уваги приділено регламентування інформації про продукцію та її ціну, зокрема забезпеченню справедливості повідомлення про акцію, зобов'язавши продавця протягом акції сповіщати споживачів про те, якою до цього була звичайна ціна, при цьому останньою вважатиметься найменша протягом останніх перед акцією 30 днів. Окремі статті у законі присвятили правам споживачів в інтернеті, чого у нинішньому законодавстві немає.

Як свідчить наш проведений аналіз Україна активно працює над гармонізацією свого законодавства із європейськими стандартами у рамках Угоди про асоціацію з ЄС та адаптацією нормативно-правової бази до сучасних вимог ринку, впровадження більш ефективних механізмів захисту прав споживачів, що не тільки підвищить рівень захисту споживачів, але й сприятиме розвитку ринку та підвищенню довіри до нього. Це, в свою чергу, створюватиме умови для більшої прозорості економічних відносин і стимулюватиме розвиток національної економіки в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 року № 1023-XII. Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991. № 30. Ст. 379. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> (дата звернення 21.10.2024).
2. Про внесення змін і доповнень до Закону Української РСР «Про захист прав споживачів»: Законом України від 15 грудня 1993 року № 3682-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994. № 1. Ст. 1 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3684-12#Text> (дата звернення 21.10.2024).
3. Про внесення змін до Закону України «Про захист прав споживачів» від 1 грудня 2005 року № 3161-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006. № 7. Ст. 84. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3161-15#Text> (дата звернення 21.10.2024).
4. Про захист прав споживачів: Закон України від 10 червня 2023 року № 3153-IX. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2023. № 78. Ст.276. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3153-20#Text> (дата звернення 21.10.2024).
5. Письменна О.П. Політика Європейського Союзу щодо захисту прав споживачів. Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. А. Одеса : Фенікс, 2012. Вип.. 46. С. 132-140. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1856/Pusmenna.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 21.10.

СТАНОВЛЕННЯ СВОБОДИ СЛОВА В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Владислав Яковина (студент)

*Львівський національний університет імені Івана Франка
(Наукова керівниця; доц. Моряк-Протопопова Х. М.)*

Вступ. В період відновлення Незалежності період українці, які ще не оговталися від комуністичного минулого та масового насадження радянської ідеології, знову попали під вплив тієї ж влади, що була раніше, адже правлячою верхівкою на той момент досі залишалася радянська номенклатура, яка не планувала зупинитися в плані обмеження права на свободу слова.

Тому владна верхівка досі могла контролювати певні сфери суспільного життя. В той час одним з піонерів свободи слова був Георгій Гонгадзе, який намагався донести суспільству реальний стан забезпечення даного права, за що йому довелося заплатити найвищу ціну. Таємниче вбивство Гонгадзе стало початком руху «Україна без Кучми»-найбільшої кампанії протестів першого десятиліття незалежності України [1]. Цей випадок дає зрозуміти, що жодне гучне порушення прав і свобод людини-не залишиться без реакції з боку українського суспільства, адже саме воно є тією рушійною силою, що стимулює докорінні зміни в кожній державі, особливо враховуючи історичне прагнення українців до волі та незалежності.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах сьогодення виразниками суспільної думки, зазвичай, є журналісти та засоби масової інформації, але у них не завжди була можливість виконувати свої завдання. До прикладу щомісячний моніторинг Інституту масової інформації «Барометр свободи слова» лише у 2013 році висвітлив 5 випадків фізичної агресії в бік працівників медіа [2].

Відповідно до щорічного звіту правозахисної організації Freedom House українські медіа у 2014 році були віднесені до категорії «невільних», а у 2015 організація віднесла їх до

категорії «частково вільних» [3]. Ці дані ще раз підтверджують тезу, що наймасштабніші порушення права на свободу слова відбуваються саме в складний для держави період (у 2014 році це була Революція Гідності) та засвідчує позитивну динаміку забезпечення цього права в Україні, адже вже наступного року Україна перейшла до категорії «частково вільних» [4].

Аналізуючи дані статистичні дані, можна зробити висновок, що після кризових етапів в Україні, потрібен певний час для того, аби гармонізувати всі найважливіші процеси у суспільстві, це стосується і забезпечення права на свободу слова.

Дискусія про рівень забезпечення права на свободу слова неодноразово звучала у головному законодавчому органі України. Постанова ВРУ Про підсумки парламентських слухань "Суспільство, засоби масової інформації, влада: свобода слова і цензура в Україні" говорить нам про те, що «в Україні склалася загрозлива ситуація із забезпеченням основних прав та свобод людини й громадянина на отримання повної, неупередженої інформації, необхідної для прийняття усвідомлених рішень» [5]. Отже на цьому етапі вбачалися значні проблеми в регулюванні права на свободу слова в Україні, аналізуючи чинники, які на це повпливали можна зробити висновок, що однією з основних причин виникнення такої ситуації було недостатнє законодавче регулювання діяльності медіа та доступу громадян до інформації.

Висновки. Все ж, станом на сьогодні безліч науковців, урядових та неурядових організацій помічають позитивну динаміку забезпечення права на свободу слова в Україні, навіть попри воєнний стан. Особливо це стосується створення незалежних та неузурпованих медіа ресурсів, котрі мають можливість транслювати суспільну думку та доносити її до широких мас. Саме така діяльність органів державної влади сприяє розвитку плюралізму думок та розбудови правової держави та громадянського суспільства.

У контексті вимог Євроінтеграції та членства в міжнародних організаціях, забезпечення та дотримання прав та свобод людини стає важливою складовою державної

політики. Це відображає стратегічний підхід до гармонізації українського законодавства з міжнародними стандартами та визнання важливості захисту прав людини як основи демократії та правової держави. Такий комплексний підхід до забезпечення та дотримання прав та свобод людини сприяє не лише інтеграції України в міжнародні структури, але й розвитку демократичного суспільства та підвищенню якості життя громадян. В умовах сьогодення забезпечення права на свободу слова стає пріоритетною цінністю, адже саме воно є тим чинником, який дає українцям змогу доносити інформацію про реальний стан подій до світової спільноти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барометр свободи слова. 2013 став найгіршим для свободи слова в Україні за останні 11 років. // Результати досліджень Інституту масової інформації. -16.01.2014. URL: <http://imi.org.ua/news/2013-stav-naygirshim-dlya-svobodi-slova-v-ukrajini-za-ostanni-11-rokiv/>
2. КОСТЮК, Д. С. Роль громадянського суспільства в русі «Україна без Кучми». [Електронний ресурс] / Д.С. КОСТЮК// ВЧЕНІ ЗАПИСКИ. -2019. - №17. – С. 17-23 URL: http://www.hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/1_2019/6.pdf
3. Національна школа суддів України. URL: <http://nsj.gov.ua/files/15227637689.Сіреджук%20проти%20України.pdf>
4. Про підсумки парламентських слухань "Суспільство, засоби масової інформації, влада: свобода слова і цензура в Україні" [Електронний ресурс] // Офіційний вебпортал парламенту України. –URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/441-15#Text>
5. MediaSapiens. Freedom House назвав Україну «частково вільною» через корупцію та утиски журналістів [Електронний ресурс] / MediaSapiens // ms.detector.media. URL: <https://ms.detector.media/media-i-vlada/post/18310/2017-01-31-freedom-house-nazvav-ukrainu-chastkovo-vilno>

[yu-cherez-koruptsiyu-ta-utysky-zhurnalistiv/](#)

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО	3
ВСТУПНЕ СЛОВО	4
ПРОЦЕС КОДИФІКАЦІЇ Й УКЛАДЕННЯ НОВОЇ РЕДАКЦІЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ <i>Ігор Возняк (аспірант)</i>	5
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ДОВКІЛЛЄВИХ ДИРЕКТИВ ЄС: ВИКЛИКИ ТА РОЛЬ СУДУ СПРАВЕДЛИВОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ <i>Дар'я Росохата (аспірантка)</i>	13
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ НА ШЛЯХУ ДО ЄС В УМОВАХ ВІЙНИ <i>Владислав Смірнов (студент)</i>	18
МІСЦЕ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ ВІТЧИЗНЯНОГО ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА <i>Артем Пинзар (студент)</i>	21
МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ <i>Божена Козек (студентка)</i>	26
СТРОКИ ПРИЙНЯТТЯ СПАДЩИНИ, У РАЗІ ОГОЛОШЕННЯ ОСОБИ ПОМЕРЛОЮ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ І ПОЛЬЩІ <i>Наталія Гомонко (студентка)</i>	31
ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УКРАЇНІ <i>Євгенія Остіян (студентка)</i>	36

**РОЗВИТОК КОНСТИТУЦІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: ГАБУС
ДЕРЖАВНОГО ГАСЛА УКРАЇНИ**

Владислав Петришин (студент)..... 41

**ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ЗАКОНОТВОРЧОСТІ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Надія Сокровольська (студентка)..... 46

**МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ПЕРЕД ВИКЛИКАМИ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ**

Сліпець Соломія (студентка)..... 51

**РЕКВІЗИЦІЯ ЗА ЄВРОПЕЙСЬКИМ ТА ВІТЧИЗНЯНИМ
ЗАКОНОДАВСТВОМ**

Сеник Богдан (студент)..... 57

**ПРАВОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ: КОРУПЦІЯ
ЯК ПЕРЕШКОДА ВСТУПУ ДО ЄС**

Дмитро Онуфрейчук (студент)..... 61

**БОРТЬБА З МІЖНАРОДНИМ ТЕРОРИЗМОМ ТА
ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ**

Михайло Романюк (студент)..... 64

**ЦИФРОВА РІЧ ЯК КОМПОНЕНТ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄДИНИЙ
ЦИФРОВИЙ ПРОСТІР ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Вікторія Сковронська (студентка)..... 67

**ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В УКРАЇНІ: ЗАКОНОДАВЧІ
ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ШЛЯХУ ДО ЄС**

Софія Русой (студентка)..... 72

**ЕВТАНАЗІЯ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ТА ПРАВОВІ
ВИКЛИКИ**

Марія Тернавська (студентка)..... 76

ДИСКРЕЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ОРГАНІВ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ	
<i>Ольга Парубій (студентка)</i>	80
ПРАВОВИЙ СТАТУС ТА ПОВНОВАЖЕННЯ ПРЕФЕКТІВ У ФРАНЦІЇ	
<i>Степан Батюк (аспірант)</i>	85
ПРАВО В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ НА ШЛЯХУ УКРАЇНСЬКОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	
<i>Дарія Пинзар (студентка)</i>	89
ПРИВАТНА ДЕТЕКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ В АСПЕКТІ ПРАВА НА ТАЄМНИЦЮ ОСОБИСТОГО ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ: ВІТЧИЗНЯНА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ТА ДОСВІД КРАЇН ЄС	
<i>Ольга Пердейко (студентка)</i>	94
ПРАВОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ШЛЯХУ ДО ЄС: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ КРИЗЬ ПРИЗМУ ТЕОРІЇ ПРАВА	
<i>Зайчковська В. С. (студентка)</i>	99
ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ В УКРАЇНІ НА ШЛЯХУ ІНТЕГРАЦІЇ З ПРАВОВИМ ПОЛЕМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	
<i>Олександра Данилюк (студентка)</i>	103
СТАНОВЛЕННЯ СВОБОДИ СЛОВА В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ	
<i>Владислав Яковина (студент)</i>	108

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МАТЕРІАЛИ

III Всеукраїнської науково-практичної
студентсько-аспірантської наукової конференції

«УКРАЇНА СЬОГОДНІ І ЗАВТРА: ПРАВОВІ
ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ШЛЯХУ ДО ЄС»

1 листопада 2024 року

Львівський національний університет імені Івана Франка
Юридичний факультет
79000, м. Львів, вул. Січових Стрільців, 14